

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW**
MAREK NIECHCIAŁ

Warszawa, dn. 31 grudnia 2019 r.

wersja jawna
(tajemnice przedsiębiorstwa i inne informacje prawnie chronione oznaczono [**])

DOZIK-2.611.5.2017.JS.MSN

Decyzja nr DOZIK-15/2019

I. Na podstawie art. 23b ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2019 r. poz. 369, 1667), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów **uznaje postanowienia wzorców umów stosowane przez Getin Noble Bank Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie o treści:**

A. „Bank określa wysokość kursu kupna i sprzedaży waluty indeksacji Kredytu i Pożyczki, który ma zastosowanie do przeliczenia kwoty uruchamianego Kredytu i Pożyczki i obliczania należności z tytułu rat Kredytu, Pożyczki i odsetek w następujący sposób:

a) Kursy kupna i sprzedaży waluty indeksacyjnej obowiązujące w Banku publikowane są w „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych”.

b) Tabela sporządzana jest o godz. 16:00 każdego dnia roboczego i obowiązuje przez cały następny dzień roboczy. Kurs kupna i sprzedaży waluty indeksacyjnej obowiązujący w Banku ustalany jest na podstawie kursu rynkowego wymiany walut dostępnego w serwisie Reuters w momencie sporządzania „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych”.

c) Ustalenie kursu kupna waluty indeksacyjnej w Banku polega na odjęciu od kursu rynkowego dostępnego w serwisie Reuters spreadu walutowego w wysokości 7%.

d) Ustalenie kursu sprzedaży waluty indeksacyjnej w Banku polega na dodaniu do kursu rynkowego dostępnego w serwisie Reuters spreadu walutowego w wysokości 6%”,

[postanowienie umowne stosowane w następujących wzorcach umów:

- „Umowa z dnia ... indeksowana do EURO” - § 4 pkt 26,

- „Formularz informacyjny dotyczący kredytu zabezpieczonego hipoteką” - pozycja Zasady ustalania wysokości spreadu walutowego,

- „Aneks do umowy kredytu hipotecznego nr ... z dnia ...”]

oraz

B. „Bank określa wysokość kursu kupna i sprzedaży waluty indeksacji Kredytu, który ma zastosowanie do przeliczenia kwoty uruchamianego kredytu i obliczania należności z tytułu rat Kredytu i odsetek w następujący sposób:

a) Kurs kupna i sprzedaży waluty indeksacyjnej obowiązujący w Banku w dniu wymagalności raty ustalany jest na podstawie kursu rynkowego wymiany walut dostępnego w serwisie Reuters w momencie sporządzania „Tabeli kursów walut dotyczącej kredytów hipotecznych udzielonych przez Noble Bank (dawniej Metrobank) przed dniem 04 stycznia 2010 r.” z godziny 16:30 z dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty.

b) Kurs kupna i sprzedaży waluty indeksacyjnej obowiązujący w Banku w pozostałe dni robocze ustalany jest na podstawie kursu rynkowego wymiany walut dostępnego w serwisie Reuters w momencie sporządzania „Tabeli kursów walut dotyczącej kredytów hipotecznych udzielonych przez Noble Bank (dawniej Metrobank) przed dniem 04 stycznia 2010 r.” z godziny 9:30 z tego dnia.

c) Ustalenie kursu kupna waluty indeksacyjnej w Banku polega na odjęciu od kursu rynkowego dostępnego w serwisie Reuters spreadu walutowego w wysokości 5%.

d) Ustalenie kursu sprzedaży waluty indeksacyjnej w Banku polega na dodaniu do kursu rynkowego dostępnego w serwisie Reuters spreadu walutowego w wysokości 5%.

e) W przypadku wzrostu albo spadku kursu rynkowego waluty indeksacyjnej dostępnego w serwisie Reuters, w ciągu jednego dnia roboczego, w wysokości równej co najmniej poziomowi aktualnego spreadu walutowego, odpowiednio dla kursu kupna albo sprzedaży tej waluty, Bank zastrzega sobie prawo do zmiany kursów kupna i sprzedaży tej waluty w ciągu dnia. Po publikacji tak ustalonego nowego kursu waluty, będzie on obowiązywał w Banku w tym dniu. Do ustalania kursu waluty odpowiednio stosuje się zasady ustalania kurs waluty indeksacyjnej ustalone we wcześniejszych punktach”,

[postanowienie umowne stosowane w następującym wzorcu umowy:

- „Aneks do umowy kredytu hipotecznego nr ... z dnia ...”]

za niedozwolone postanowienia umowne, o których mowa w art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.), co stanowi naruszenie zakazu określonego w art. 23a ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2019 r. poz. 369, 1667),

i zakazuje ich wykorzystywania.

II. 1. Na podstawie art. 23b ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2019 r. poz. 369, 1667), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nakłada na **Getin Noble Bank Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie** środek usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 23a ww. ustawy, w postaci poinformowania, wszystkich konsumentów będących stronami umów zawartych na podstawie wzorców umów, których postanowienia zostały uznane za niedozwolone, o uznaniu ich za niedozwolone i skutkach z tego wynikających, w terminie nie później niż 3 (trzech) miesiące od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Przy czym informacja przekazywana konsumentom będzie:

[1] w warstwie wizualnej - sporządzona czcionką w rozmiarze co najmniej 11, kolorze czarnym i rodzaju Times New Roman,

[2] dostarczona konsumentom za pomocą listów poleconych,

składała się z następującej treści:

„Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w decyzji nr DOZIK-15/2019 z dnia 31 grudnia 2019 r. uznał za niedozwolone, postanowienia wzorców umów stosowane przez Getin Noble Bank Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie w obrocie z konsumentami i zakazał ich wykorzystywania. Są to postanowienia o treści (...) - *należy przytoczyć treść postanowień uznanych za niedozwolone.*

Prawomocna decyzja o uznaniu postanowienia wzorca umowy za niedozwolone ma skutek wobec przedsiębiorcy, co do którego stwierdzono stosowanie niedozwolonego postanowienia umownego oraz wobec wszystkich konsumentów, którzy zawarli z nim aneks do umowy/umowę na podstawie wzorca wskazanego w decyzji. W związku z powyższym, postanowienia te nie wiążą Pani/Pana, czyli są bezskuteczne. Bezskuteczność ta powstaje z mocy prawa i nie jest konieczne stwierdzenie jej na drodze sądowej. Klauzulę uznaną za abuzywną należy traktować tak, jakby w ogóle nie była zawarta w aneksie do umowy/umowie.

Decyzja Prezesa UOKiK nr DOZIK-15/2019 dostępna jest pod adresem internetowym www.uokik.gov.pl. Decyzja jest prawomocna.

Podpis osoby uprawnionej do reprezentacji Getin Noble Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie”.

2. Na podstawie art. 23b ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2019 r. poz. 369, 1667), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nakłada na **Getin Noble Bank Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie** środek usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 23a ww. ustawy, w postaci złożenia oświadczenia w terminie nie później niż 1 (jednego) miesiąca od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji, utrzymywanego na stronie internetowej przez okres 4 (czterech) miesięcy, o następującej treści:

„Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w decyzji nr DOZIK-15/2019 z dnia 31 grudnia 2019 r. uznał za niedozwolone, postanowienia wzorców umów stosowane przez Getin Noble Bank Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie w obrocie z konsumentami i zakazał ich wykorzystywania. Są to postanowienia o treści (...) - *należy przytoczyć treść postanowień uznanych za niedozwolone.*

Prawomocna decyzja o uznaniu postanowienia wzorca umowy za niedozwolone ma skutek wobec przedsiębiorcy, co do którego stwierdzono stosowanie niedozwolonego postanowienia umownego oraz wobec wszystkich konsumentów, którzy zawarli z nim aneks do umowy/umowę na podstawie wzorca wskazanego w decyzji. W związku z powyższym, postanowienia te nie wiążą konsumenta, który zawarł aneks do umowy/umowę na podstawie wzorca zawierającego kwestionowane postanowienia. Bezskuteczność tych postanowień powstaje z mocy prawa i nie jest konieczne stwierdzenie jej na drodze

sądowej. Klauzulę uznaną za abuzywną należy traktować tak, jakby w ogóle nie była zawarta w aneksie do umowy/ umowie.

Decyzja Prezesa UOKiK nr DOZIK-15/2019 dostępna jest pod adresem internetowym www.uokik.gov.pl. Decyzja jest prawomocna.”,

w następujący sposób:

[1] czarną czcionką (kod szesnastkowy RGB #000000) ARIAL na białym tle (kod szesnastkowy RGB #ffffff),

[2] tekst powyższego oświadczenia wyjustowany,

[3] w górnej części strony głównej domeny www.getinbank.pl i www.noblebank.pl i na każdej innej stronie internetowej przedsiębiorcy zastępującej ww. strony w przyszłości, z możliwością zamknięcia oświadczenia przez użytkownika poprzez kliknięcie krzyżyka w prawym górnym rogu ramki; oświadczenie ma być widoczne przez cały czas, gdy użytkownik jest na stronie (oświadczenie nie może przybrać formy np. rotacyjnego banera czy slajdera),

[4] czcionka powinna odpowiadać wielkości czcionki zwyczajowo używanej na ww. stronie internetowej, tekst umieszczony w ramce, o rozmiarze takim, aby była ona w całości wypełniona oświadczeniem, o którym mowa w niniejszym punkcie, z uwzględnieniem marginesu 2,5 cm z każdej strony,

[5] fragment: „*Decyzja Prezesa UOKiK nr DOZIK-15/2019*” będzie stanowić hipertączę prowadzące do strony internetowej: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

III. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 3a w związku z art. 112 ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2019 r. poz. 369, 1667), Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nakłada na **Getin Noble Bank Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie**, płatną na rzecz Funduszu Edukacji Finansowej, karę pieniężną w wysokości 13 417 225 zł (słownie: trzynaście milionów czterysta siedemnaście tysięcy dwieście dwadzieścia pięć złotych), z tytułu naruszenia zakazu określonego w art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie określonym w pkt. I niniejszej decyzji.

IV. Na podstawie art. 77 ust. 1 i art. 80 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2019 r. poz. 369, 1667) oraz na podstawie art. 263 § 1 i art. 264 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2096 ze zm.) w związku z art. 83 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów postanawia obciążyć **Getin Noble Bank Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie** kosztami postępowania opisanego w pkt. I sentencji niniejszej decyzji w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w kwocie 171,60 zł (słownie: sto siedemdziesiąt jeden złotych sześćdziesiąt groszy) i zobowiązuje Getin Noble Bank Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie do zwrotu tych kosztów Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie 14 dni od daty uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Uzasadnienie

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej także „Prezes Urzędu”, „Prezes UOKiK”) przeprowadził postępowanie wyjaśniające (sygn. DDK-404-502/16) w sprawie wstępnego ustalenia, czy w związku ze stosowaniem we wzorcach umów wykorzystywanych przez banki klauzul dotyczących sposobu ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych, nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, stosownie do art. 23a ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2019 r. poz. 369, 1667; dalej także „uokik”).

Podstawę do wszczęcia postępowania stanowiły informacje otrzymane przez Prezesa Urzędu od konsumentów, będących stroną umów o kredyty hipoteczne odnoszące się do walut obcych, dotyczące dowolności w ustalaniu przez banki kursów kupna i sprzedaży walut obcych.

W toku prowadzonego postępowania, pismami z dnia 10 czerwca 2016 r., 25 lipca 2016 r. i 8 września 2016 r. Prezes Urzędu wezwał Getin Noble Bank Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie (dalej także „Bank”, „przedsiębiorca”, „Spółka”, „Strona”) do przekazania informacji, czy we wzorcach umów kredytów hipotecznych indeksowanych/waloryzowanych /denominowanych do walut obcych lub w załącznikach do nich (m.in. regulaminach, tabelach) bądź we wzorcach aneksów stosowanych przez Bank po dniu 17 kwietnia 2016 r., zamieszczane są postanowienia umowne dotyczące sposobu ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych oraz czy konsumenci mogą zweryfikować na podstawie ww. postanowień poprawność wyliczeń stosowanych przez Bank. Dodatkowo, Prezes Urzędu wezwał Bank do przekazania treści odpowiednich wzorców umów wraz z załącznikami.

W odpowiedzi, pismami z dnia 7 lipca 2016 r., 9 sierpnia 2016 r. i 27 września 2016 r., Bank przekazał m.in. następujące stanowisko:

- W stosowanych po dniu 17 kwietnia 2016 r. wzorcach umów o kredyt/pożyczkę hipoteczną indeksowaną do waluty EURO zawarte jest postanowienie dotyczące sposobu ustalania wysokości kursów kupna i kursów sprzedaży walut obcych. Bank nie posiada w swojej ofercie kredytów waloryzowanych do waluty CHF, a z dniem 9 czerwca 2016 r. wycofał ofertę kredytów hipotecznych kredyt/pożyczkę indeksowaną do waluty EURO;
- Konsument na podstawie zawartego we wzorcu umownym postanowienia określającego sposób ustalania wysokości kursów i sprzedaży walut obcych, może dokonywać weryfikacji poprawności sporządzonego przez Bank wyliczenia wysokości kursów walut obcych. Kursy kupna i sprzedaży walut obcych obowiązujące w Banku w danym dniu, udostępnione są konsumentom w Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych na stronach internetowych Banku. Tabela sporządzana jest o godz. 16:00 dnia poprzedniego;
- Bank zawierał z konsumentami aneksy do umów kredytów hipotecznych indeksowanych/denominowanych/waloryzowanych do CHF. Bank sporządza aneks zmieniający warunki umowy kredytu/pożyczki na wniosek klienta bądź z własnej inicjatywy w sytuacji, gdy na etapie obsługi umowy Bank zdiagnozuje konieczność jego sporządzenia. W przypadku wniosku klienta - wniosek wraz z wymaganą dokumentacją

analizowany jest przez Bank. Po podjęciu przez Bank decyzji pozytywnej, przygotowywany jest stosowny aneks. Aneks sporządzany jest na podstawie wzorców, których ewentualna modyfikacja dokonywana jest zgodnie z treścią podjętej decyzji;

- Co do zasady klient nie ma możliwości samodzielnego kształtowania treści postanowień dotyczących sposobu ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych;

- Bank korzysta z serwisu Thomson Reuters [***], wspomagając się w tym zakresie dodatkowo platformą [***] firmy Thomson Reuters, jako źródła informacji o bieżących cenach rynkowych na rynku walutowym. Bank nie ma szczegółowej wiedzy w zakresie zasad dostępu dla konsumentów do serwisu Thomson Reuters [***];

- Załączniki regulujące sposób i zasady ustalania kursów walut obcych nie są załączane do aneksów. Informacje dotyczące ustalania kursów walut obcych klientowi mają wskazane albo w umowie, albo regulaminie kredytowania hipotecznego.

W przekazanych przez Bank wzorcach umów, stosowanych po dniu 17 kwietnia 2016 r., o nazwie: „Aneks nr... do umowy kredytu hipotecznego nr ... z dnia”, „Umowa z dnia ... indeksowana do EURO” i „Formularz informacyjny dotyczący kredytu zabezpieczonego hipoteką” znajdowało się postanowienie umowne o treści:

„Bank określa wysokość kursu kupna i sprzedaży waluty indeksacji Kredytu [i Pożyczki], który ma zastosowanie do przeliczenia kwoty uruchamianego Kredytu [i Pożyczki] i obliczania należności z tytułu rat Kredytu [Pożyczki] i odsetek w następujący sposób:

a) Kursy kupna i sprzedaży waluty indeksacyjnej obowiązujące w Banku publikowane są w „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych”.

b) Tabela sporządzana jest o godz. 16:00 każdego dnia roboczego i obowiązuje przez cały następny dzień roboczy. Kurs kupna i sprzedaży waluty indeksacyjnej obowiązujący w Banku ustalany jest na podstawie kursu rynkowego wymiany walut dostępnego w serwisie Reuters w momencie sporządzania „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych”.

c) Ustalenie kursu kupna waluty indeksacyjnej w Banku polega na odjęciu od kursu rynkowego dostępnego w serwisie Reuters spreadu walutowego w wysokości 7%.

d) Ustalenie kursu sprzedaży waluty indeksacyjnej w Banku polega na dodaniu do kursu rynkowego dostępnego w serwisie Reuters spreadu walutowego w wysokości 6%.

e) W celu uatrakcyjnienia oferty Bank zastrzega sobie możliwość okresowego zmniejszenia wysokości spreadu walutowego poniżej wartości określonych w lit. c i d. Wiadomość na ten temat zostanie udostępniona klientowi w treści „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych”. Zmniejszenie wysokości spreadu nie wymaga zawarcia Aneksu do Umowy Kredytu [i/lub Umowy Pożyczki].

Jednocześnie w przekazanym przez Bank wzorcu umowy, stosowanym po dniu 17 kwietnia 2016 r., o nazwie „Aneks do umowy kredytu hipotecznego nr ... z dnia ...” znajdowało się postanowienie umowne o treści:

„Bank określa wysokość kursu kupna i sprzedaży waluty indeksacji Kredytu, który ma zastosowanie do przeliczenia kwoty uruchamianego kredytu i obliczania należności z tytułu rat Kredytu i odsetek w następujący sposób:

- a) Kurs kupna i sprzedaży waluty indeksacyjnej obowiązujący w Banku w dniu wymagalności raty ustalany jest na podstawie kursu rynkowego wymiany walut dostępnego w serwisie Reuters w momencie sporządzania „Tabeli kursów walut dotyczącej kredytów hipotecznych udzielonych przez Noble Bank (dawniej Metrobank) przed dniem 04 stycznia 2010 r.” z godziny 16:30 z dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty.
- b) Kurs kupna i sprzedaży waluty indeksacyjnej obowiązujący w Banku w pozostałe dni robocze ustalany jest na podstawie kursu rynkowego wymiany walut dostępnego w serwisie Reuters w momencie sporządzania „Tabeli kursów walut dotyczącej kredytów hipotecznych udzielonych przez Noble Bank (dawniej Metrobank) przed dniem 04 stycznia 2010 r.” z godziny 9:30 z tego dnia.
- c) Ustalenie kursu kupna waluty indeksacyjnej w Banku polega na odjęciu od kursu rynkowego dostępnego w serwisie Reuters spreadu walutowego w wysokości 5%.
- d) Ustalenie kursu sprzedaży waluty indeksacyjnej w Banku polega na dodaniu do kursu rynkowego dostępnego w serwisie Reuters spreadu walutowego w wysokości 5%.
- e) W przypadku wzrostu albo spadku kursu rynkowego waluty indeksacyjnej dostępnego w serwisie Reuters, w ciągu jednego dnia roboczego, w wysokości równej co najmniej poziomowi aktualnego spreadu walutowego, odpowiednio dla kursu kupna albo sprzedaży tej waluty, Bank zastrzega sobie prawo do zmiany kursów kupna i sprzedaży tej waluty w ciągu dnia. Po publikacji tak ustalonego nowego kursu waluty, będzie on obowiązywał w Banku w tym dniu. Do ustalania kursu waluty odpowiednio stosuje się zasady ustalania kursu waluty indeksacyjnej ustalone we wcześniejszych punktach”.

Postanowieniem z dnia 12 maja 2017 r., Prezes Urzędu wszczął wobec Banku postępowanie w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w związku ze stosowaniem przez Bank we wzorcach umów, aneksach do umów kredytów i pożyczek hipotecznych indeksowanych /denominowanych /waloryzowanych do walut obcych, postanowień umownych o treści wskazanej w pkt. I lit A i B sentencji niniejszej decyzji, które to postanowienia mogą zostać uznane za niedozwolone postanowienia umowne, o których mowa w art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.; dalej także „kc”).

Tym samym postanowieniem Prezes Urzędu zaliczył w poczet dowodów w przedmiotowym postępowaniu materiał dowodowy zebrany w trakcie postępowania wyjaśniającego o sygn. DDK-404-502/16.

Bank pismem z dnia 22 czerwca 2017 r., odniósł się do postanowienia o wszczęciu postępowania, wskazując m.in., że:

- Thomson Reuters jest największą na świecie międzynarodową multimedialną agencją informacyjną dostarczającą wiadomości o tematyce inwestycyjnej, biznesowej, finansowej, giełdowej, a także z dziedziny technologii i funduszy powierniczych do serwisów mobilnych, internetowych, video oraz na interaktywnej platformie telewizyjnej. Dane znajdujące się na publicznie dostępnych stronach internetowych (reuters.com, reuters.pl) mają charakter jedynie informacyjny i nie mogą być wykorzystywane w celu podejmowania decyzji inwestycyjnych;

- Wykorzystanie serwisu Thomson Reuters [***] zapewnia profesjonalny charakter działania Banku jako instytucji finansowej i pozwala na odniesienie się przez Bank do wiarygodnych, obiektywnych danych przygotowywanych przez niezależny i profesjonalny podmiot. Odniesienie się do tych danych z pewnością nie powoduje, że prawa i obowiązki stron kształtowane są w sposób rażąco naruszający interesy konsumentów;

- Postanowienie umowne odnosi się do ściśle zamkniętego katalogu kryteriów, które Bank bierze pod uwagę (tzn. istnieje tylko odniesienie do serwisu Reuters). W oparciu o wskazane postanowienie, Bank nie może kształtować Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych na podstawie dowolnych wskaźników finansowych, a jedynie na podstawie kursu dostępnego w serwisie Reuters. Postanowienie wskazuje na niezależne i wiarygodne dane przygotowywane przez niezależny podmiot, co wyklucza jakiekolwiek arbitralne działanie po stronie Banku. Wszelkie modyfikacje dokonywane przez Bank, są weryfikowalne i policzalne w oparciu o niezależny miernik. Bank uwzględnia zmiany kursów walut zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść konsumentów;

- Odnosząc się do momentu publikacji Tabeli, następuje ona niezwłocznie po jej sporządzeniu i jest ona dostępna przez cały następny dzień roboczy. Tym samym konsument czy też inny podmiot ma możliwość weryfikacji o każdej porze w ciągu dnia aktualnie obowiązującego kursu kupna i sprzedaży waluty;

- Jeśli chodzi o klauzulę zawartą w umowach dawnego Metrobanku, odnosi się ona wyłącznie do ekstraordynaryjnych okoliczności, które w praktyce występują bardzo rzadko. Ponadto, nie stanowi ona o automatycznej zmianie stosowanych kursów, lecz jedynie przewiduje uprawnienie do skorzystania z takiego narzędzia. Klauzula może być stosowana zarówno w przypadku spadku, jak i wzrostu kursu rynkowego, co może skutkować zmianą stosowanych kursów również na korzyść klientów.

Mając na uwadze nakaz należytego i wyczerpującego informowania Strony o okolicznościach faktycznych i prawnych sprawy wyrażony w art. 9 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2096 ze zm.; dalej także „kpa”), Prezes UOKiK pismem z dnia 14 lutego 2018 r. poinformował Bank o ustaleniach poczynionych w toku postępowania wszczętego postanowieniem z dnia 12 maja 2017 r. w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone oraz o planowanym rozstrzygnięciu.

W odpowiedzi, w piśmie z dnia 23 marca 2018 r., Bank ponownie wyraził swoje stanowisko w sprawie, wskazując, że m.in.:

- W ocenie Banku, zakwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienia umowne nie są sprzeczne z dobrymi obyczajami ani nie naruszają interesów konsumentów. Bank nie zgadza się z zarzutami Prezesa UOKiK prezentowanymi w toku postępowania;

- Żaden konsument (klient Banku) nie jest zobowiązany do dokonywania płatności z uwzględnieniem kwestionowanych klauzul umownych. Wynika to z faktu, że we wszystkich wzorcach umów ocenianych w ramach postępowania, w których znajdują się zakwestionowane klauzule, zawarto postanowienia uprawniające konsumentów do dokonywania płatności bezpośrednio w walucie indeksacji kredytu. Oznacza to, że konsument może dokonać płatności w złotych polskich, lecz może też - nie akceptując proponowanych przez Bank kursów i przeliczeń - dokonać w to miejsce zapłaty

bezpośrednio w walucie indeksacji. Badane postanowienia umowne niczego konsumentowi nie „narzucają”, nie naruszają równowagi kontraktowej, nie są sprzeczne z dobrymi obyczajami ani tym bardziej nie naruszają interesów konsumentów. Bank oferuje możliwość dokonania zapłaty raty kredytu od razu w złotych polskich, z uwzględnieniem proponowanych w Banku kursów wymiany walut;

- W odniesieniu do klauzuli zakwestionowanej w pkt. B sentencji postanowienia, Bank wskazał, że umożliwia ona zaktualizowanie brzmienia tabeli kursów w warunkach nadzwyczajnych, gwałtownych zmian realiów rynkowych. Nie chodzi zatem o to, aby Bank mógł „manipulować” ustalonymi wcześniej kursami walut w sposób dowolny i dla siebie korzystny, lecz istota klauzuli polega na tym, aby Bank w przypadku radykalnej zmiany sytuacji na rynku walutowym, miał możliwość oferowania uczciwych i adekwatnych kursów.

W tym samym piśmie Bank wniósł o przeprowadzenie rozprawy i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków.

W pismach z dnia 19 czerwca 2019 r., 9 sierpnia 2019 r., 29 sierpnia 2019 r. i 2 grudnia 2019 r. Bank przekazał dalsze informacje i wyjaśnienia, o które wnosił Prezes UOKiK.

W toku postępowania Prezes UOKiK wystąpił do spółki [***] o przekazanie informacji. Spółka udzieliła odpowiedzi w piśmie z dnia 9 grudnia 2019 r.

W toku postępowania Bank złożył wniosek o wydanie przez Prezesa UOKiK decyzji w trybie art. 23c uokik.

Pismem z dnia 10 grudnia 2019 r. Prezes Urzędu zawiadomił Bank o zakończeniu zbierania materiału dowodowego w niniejszym postępowaniu oraz o możliwości zapoznania się z materiałem zgromadzonym w aktach sprawy. Strona skorzystała z przysługującego jej uprawnienia.

W piśmie z dnia 19 grudnia 2019 r. Bank podtrzymał w całości dotychczas prezentowane stanowisko, w szczególności zawarte w piśmie z dnia 23 marca 2018 r. (odpowiedź na Szczegółowe Uzasadnienie Zarzutów). Bank wniósł ponownie o przeprowadzenie dowodów wskazanych w ww. piśmie Banku. Zdaniem Banku, postępowanie zakończono przedwcześnie, w szczególności zaś przed przeprowadzeniem dowodów zgłoszonych przez Bank. Bank podtrzymał także wniosek o umorzenie postępowania z uwagi na bezzasadność zarzutów podnoszonych przez UOKiK.

- Bank wskazał, że Urząd ignoruje dyrektywy oceny dopuszczalności postanowień umownych zawarte w art. 385² kc nakazujące uwzględnienie kontekstu (w tym przypadku treści pozostałych postanowień wzorca umownego) przy zgodności postanowienia umownego z dobrymi obyczajami;

- Zdaniem Banku, Urząd pomija w jaki sposób kurs walutowy jest faktycznie ustalany. Bank podkreśla, że kwestionowany mechanizm ustalania kursu waluty EURO jest dwuetapowy i nie pozostawia Bankowi dowolności co do podejmowanych działań. Bank nie „tworzy” kursu wymiany i celem klauzuli nie jest przyznanie takiej kompetencji. Na gruncie przedmiotowych klauzul Bank ma jedynie kompetencję do posłużenia się kursem rynkowym oraz ustalenia kursu przez dodanie określonej z góry marży;

- Bank podnosi, że oznaczenie serwisu Reuters jest powszechnie stosowane w obrocie, nie budzi wątpliwości interpretacyjnych bądź identyfikacyjnych, jak również jest

w analogiczny sposób opisane przez większość instytucji posiadających sformalizowane mechanizmy ustalania kursów walut;

- Zdaniem Banku, UOKiK błędnie zakłada brak weryfikowalności prawidłowości ustalenia kursu rynkowego, podczas gdy w danym momencie na świecie występuje wyłącznie jeden obiektywny rynkowy kurs walutowy, który jest powszechnie dostępny np. poprzez ogólnodostępny serwis stooq.pl. Korzystanie przez Bank ze specjalnej wersji systemu Reuters podyktowane jest wyłącznie skalą jego działalności, jak również koniecznością posiadania informacji oraz bezpośredniego dostępu do rynku walutowego w każdej sekundzie dnia. Nie zmienia to faktu, że konsument ma możliwość jego weryfikacji korzystając z innych, powszechnie dostępnych źródeł, jak ekonomiczne serwisy i portale internetowe.

Prezes Urzędu ustalił, co następuje.

Getin Noble Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie jest przedsiębiorcą wpisanym do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie XII Wydział Gospodarczy pod numerem: 0000304735. Przedmiotem działalności Banku jest m.in. pozostałe pośrednictwo pieniężne oraz pozostała finansowa działalność usługowa, pozostała działalność wspomagająca usługi finansowe.

(dowód: informacja odpowiadająca odpisowi aktualnemu z Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego Spółki, k. 101-108)

W ramach prowadzonej działalności gospodarczej Bank udzielał kredytów i pożyczek hipotecznych odnoszących się do walut obcych.

(dowód: pismo Banku z dnia 7 lipca 2016 r., k. 5; pismo Banku z dnia 2 grudnia 2019 r., k. 143-144)

We wzorcach umów kredytów i pożyczek hipotecznych indeksowanych do walut obcych, stosowanych przez Bank po dniu 17 kwietnia 2016 r., znajduje się postanowienie umowne o treści:

„Bank określa wysokość kursu kupna i sprzedaży waluty indeksacji Kredytu i Pożyczki, który ma zastosowanie do przeliczenia kwoty uruchamianego Kredytu i Pożyczki i obliczania należności z tytułu rat Kredytu, Pożyczki i odsetek w następujący sposób:

a) Kursy kupna i sprzedaży waluty indeksacyjnej obowiązujące w Banku publikowane są w „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych”.

b) Tabela sporządzana jest o godz. 16:00 każdego dnia roboczego i obowiązuje przez cały następny dzień roboczy. Kurs kupna i sprzedaży waluty indeksacyjnej obowiązujący w Banku ustalany jest na podstawie kursu rynkowego wymiany walut dostępnego w serwisie Reuters w momencie sporządzania „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych”.

c) Ustalenie kursu kupna waluty indeksacyjnej w Banku polega na odjęciu od kursu rynkowego dostępnego w serwisie Reuters spreadu walutowego w wysokości 7%.

d) Ustalenie kursu sprzedaży waluty indeksacyjnej w Banku polega na dodaniu do kursu rynkowego dostępnego w serwisie Reuters spreadu walutowego w wysokości 6%”

(§ 4 pkt 26 „Umowa z dnia ... indeksowana do EURO ...”; „(Kredyty indeksowane) Formularz Informacyjny dotyczący kredytu zabezpieczonego hipoteką ...” - pozycja Zasady ustalania wysokości spreadu walutowego; odpowiedni paragraf „Aneksu do umowy kredytu hipotecznego nr ... z dnia”).

(dowód: pismo Banku z dnia 7 lipca 2016 r., k. 5-15; pismo Banku z dnia 27 września 2016 r., k. 26; wzorce umów przekazane przez Bank na płycie CD przy piśmie Banku z dnia 27 września 2016 r., k. 27; pismo Banku z dnia 19 czerwca 2019 r., k. 121, 124; pismo Banku z dnia 19 grudnia 2019 r., k. 158-166)

Omawiane postanowienie umowne stosowane jest przez Bank w przypadku wzorców aneksów umów kredytu indeksowanego do każdej z walut jaka była w portfelu Banku, tj. CHF, USD, JPY, EURO, od dnia 14 września 2011 r., zaś od dnia 18 grudnia 2011 r. do dnia 2 czerwca 2016 r. stosowane było we wzorcu umowy o kredyt indeksowany do EURO.

Jeśli chodzi o wzorce umów, to jedynym wzorcem umowy obowiązującym po 17 kwietnia 2016 r., który zawierał ww. postanowienie był wzór umowy o kredyt indeksowany do waluty EURO stosowany od 1 stycznia 2016 r., przy czym ostatni kredyt indeksowany do EURO został wypłacony we wrześniu 2015 r., tym samym w badanym okresie nie zawarto żadnej umowy w oparciu o przedmiotowy wzorec.

Przedmiotowe postanowienie stosowane jest dla umów zawartych przez Getin Bank S.A. DOM Oddział w Łodzi (działający wcześniej pod marką DomBank) oraz umów zawartych przez Bank po połączeniu Getin Bank S.A. z Noble Bank S.A.

(dowód: pismo Banku z dnia 8 listopada 2017 r., k. 63-65; pismo Banku z dnia 19 czerwca 2019 r., k. 121; pismo Banku z dnia 2 grudnia 2019 r., k. 143)

Jednocześnie we wzorcu umowy dotyczącym kredytów i pożyczek hipotecznych indeksowanych do walut obcych znajduje się również postanowienie umowne o treści:

„Bank określa wysokość kursu kupna i sprzedaży waluty indeksacji Kredytu, który ma zastosowanie do przeliczenia kwoty uruchamianego kredytu i obliczania należności z tytułu rat Kredytu i odsetek w następujący sposób:

a) Kurs kupna i sprzedaży waluty indeksacyjnej obowiązujący w Banku w dniu wymagalności raty ustalany jest na podstawie kursu rynkowego wymiany walut dostępnego w serwisie Reuters w momencie sporządzania „Tabeli kursów walut dotyczącej kredytów hipotecznych udzielonych przez Noble Bank (dawniej Metrobank) przed dniem 04 stycznia 2010 r.” z godziny 16:30 z dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty.

b) Kurs kupna i sprzedaży waluty indeksacyjnej obowiązujący w Banku w pozostałe dni robocze ustalany jest na podstawie kursu rynkowego wymiany walut dostępnego w serwisie Reuters w momencie sporządzania „Tabeli kursów walut dotyczącej kredytów hipotecznych udzielonych przez Noble Bank (dawniej Metrobank) przed dniem 04 stycznia 2010 r.” z godziny 9:30 z tego dnia.

c) Ustalenie kursu kupna waluty indeksacyjnej w Banku polega na odjęciu od kursu rynkowego dostępnego w serwisie Reuters spreadu walutowego w wysokości 5%.

d) Ustalenie kursu sprzedaży waluty indeksacyjnej w Banku polega na dodaniu do kursu rynkowego dostępnego w serwisie Reuters spreadu walutowego w wysokości 5%.

e) W przypadku wzrostu albo spadku kursu rynkowego waluty indeksacyjnej dostępnego w serwisie Reuters, w ciągu jednego dnia roboczego, w wysokości równej co najmniej

poziomowi aktualnego spreadu walutowego, odpowiednio dla kursu kupna albo sprzedaży tej waluty, Bank zastrzega sobie prawo do zmiany kursów kupna i sprzedaży tej waluty w ciągu dnia. Po publikacji tak ustalonego nowego kursu waluty, będzie on obowiązywał w Banku w tym dniu. Do ustalania kursu waluty odpowiednio stosuje się zasady ustalania kurs waluty indeksacyjnej ustalone we wcześniejszych punktach”.

(odpowiedni paragraf „Aneksu do umowy kredytu hipotecznego nr ... z dnia ...”).

(dowód: wzorce umów przekazane przez Bank na płycie CD przy piśmie Banku z dnia 27 września 2016 r., k. 27; pismo Banku z dnia 19 czerwca 2019 r., k. 121)

Wyżej wskazane postanowienie umowne jest stosowane przez Bank od dnia 4 stycznia 2010 r. (w ramach regulaminu kredytowania hipotecznego dla kredytów udzielonych przez dawny Noble Bank S.A. w Warszawie Oddział Specjalistyczny Metrobank). Natomiast w odniesieniu do umów kredytowych udzielanych przez Bank zostały one wprowadzone najwcześniej w dniu 26 sierpnia 2011 r.

Przedmiotowe postanowienie stosowane jest dla umów zawartych przez Noble Bank S.A. w Warszawie - Oddział Specjalistyczny Metrobank (działający wcześniej pod marką Metrobank).

(dowód: pismo Banku z dnia 8 listopada 2017 r., k. 63-65; pismo Banku z dnia 2 grudnia 2019 r., k. 143)

Bank potwierdza, że stosuje wzorce umów, w tym wzorce aneksów. Bank wskazuje, że co do zasady klient nie ma możliwości samodzielnego kształtowania treści postanowień dotyczących sposobu ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych.

(dowód: pismo Banku z dnia 7 lipca 2016 r., k. 5; pismo Banku z dnia 9 sierpnia 2016 r., k. 20; pismo Banku z dnia 23 marca 2018 r. k. 80-92; pismo Banku z dnia 19 czerwca 2019 r., k. 121)

Wzorce umów stosowane były/są przez Bank do zawierania umów lub aneksów umów m.in. z konsumentami.

(dowód: pismo Banku z dnia 23 marca 2018 r., k. 81; pismo Banku z dnia 2 grudnia 2019 r., k. 143-144)

Bank korzysta z serwisu Thomson Reuters [***], wspomagając się dodatkowo platformą [***] firmy Thomson Reuters, jako źródła informacji o bieżących cenach rynkowych na rynku walutowym. Korzystanie z przedmiotowego oprogramowania jest płatne. Bank ponosi opłatę w wysokości [***] netto za 1 miesiąc za 1 użytkownika.

Aktualnie programy [***] są własnością grupy Refinitiv (45 % udziałów w Refinitiv jest w posiadaniu Thomson Reuters Corporation). [***] jest skierowany przede wszystkim do podmiotów działających w sektorze usług finansowych, natomiast [***] nie jest dostępny dla inwestorów detalicznych. Minimalny okres umowy na programy wynosi w większości przypadków [***] miesięcy.

Zdaniem Banku, dane znajdujące się na publicznie dostępnych stronach internetowych (reuters.com) mają jedynie charakter informacyjny i nie mogą być wykorzystywane w celu podejmowania decyzji inwestycyjnych. Dodatkowo, dane te są wyświetlane z opóźnieniem.

(dowód: pismo Banku z dnia 9 sierpnia 2016 r., k. 20-21; pismo Banku z dnia 22 czerwca 2017 r., k. 44-46; pismo Banku z dnia 23 marca 2018 r., k. 84-89; pismo Banku z dnia 2 grudnia 2019 r., k. 143; pismo [***] z dnia 9 grudnia 2019 r., k. 146-148)

W odpowiedzi na pytanie Prezesa UOKiK zawarte w piśmie z dnia 22 listopada 2019 r. „z uwagi na to, że po wejściu na stronę reuters.pl użytkownik jest przekierowywany na stronę reutes.com, w jaki sposób aktualnie klienci Banku mogą uzyskać dostęp do notowań walut na parach CHF/PLN i EURO/PLN w serwisie, który nazwą odpowiada serwisowi Reuters wskazanemu w postanowieniach umownych analizowanych w toku niniejszego postępowania” Bank wskazał, że klienci mają możliwość nieodpłatnego sprawdzenia aktualnych kursów par CHF/PLN oraz EURO/PLN na stronie internetowej reuters.com. W tym celu należy na przedmiotowej stronie internetowej w zakładce „Markets” wybrać pozycję „Currencies” oraz zaznaczyć odpowiednią parę walutową.

(dowód: pismo Banku z dnia 2 grudnia 2019 r., k. 143)

W okresie od 17 kwietnia 2016 r. do dnia 19 lipca 2019 r. zawartych zostało [***] aneksów do umów kredytów hipotecznych indeksowanych do walut obcych na podstawie wzorców umów, które zawierają postanowienia A i B (w tym [***] aneksów do umów indeksowanych do CHF, których obecna waluta kredytu to CHF, z czego [***] umowy są spłacane w PLN, natomiast [***] aneksy do umów indeksowanych do EURO, z czego [***] umów jest spłacanych w PLN). Przy czym ogólne saldo umów, wg stanu na dzień 19 lipca 2019 r. przedstawia się następująco: dla umów indeksowanych do CHF [***] CHF, natomiast w EURO to [***] EURO.

W okresie od 14 września 2011 r. do dnia 19 lipca 2019 r. zawartych zostało [***] aneksów zawierających postanowienie A, w tym [***] dotyczyło umów indeksowanych do CHF, których obecna waluta kredytu to CHF.

W okresie od 26 sierpnia 2011 r. do 19 lipca 2019 r. zawartych zostało [***] aneksów zawierających postanowienie B, w tym [***] dotyczyło umów indeksowanych do CHF, których obecna waluta kredytu to CHF.

(dowód: pismo Banku z dnia 9 sierpnia 2019 r., k. 132; pismo Banku z dnia 29 sierpnia 2019 r., k. 136)

Według stanu na dzień 31 lipca 2019 r. Bank wykonywał [***] umów kredytów hipotecznych indeksowanych do walut obcych. Spośród ww. liczby [***] umów stanowiły umowy kredytów hipotecznych indeksowanych do CHF, z czego [***] umów zawartych było przez Getin Bank S.A. DOM Oddział w Łodzi, [***] umów zawartych było przez Noble Bank S.A. w Warszawie - Oddział Specjalistycznych Metrobank oraz Getin Noble Bank S.A.; [***] umów stanowiły umowy kredytów hipotecznych indeksowanych do EURO, [***] umów stanowiły umowy kredytów hipotecznych indeksowanych do JPY, [***] umowy stanowiły umowy indeksowane do USD. Bank wskazał, że nie posiada informacji, ile spośród ww. umów wykonywanych jest w relacji z konsumentami.

(dowód: pismo Banku z dnia 2 grudnia 2019 r., k. 143-144)

Prezes Urzędu zważył, co następuje.

Naruszenie interesu publicznego

Stosownie do art. 1 ust. 1 uokik, ochrona interesów przedsiębiorców i konsumentów podejmowana w ramach działań Prezesa UOKiK jest prowadzona w interesie publicznym. Prezes UOKiK podejmuje się ochrony interesów konsumentów wyłącznie w interesie

publicznym, tzn. wtedy, gdy daną praktyką przedsiębiorcy może być dotknięty każdy konsument w analogicznych okolicznościach¹. Interes publiczny dotyczy bowiem ogółu, nieokreślonej z góry liczby osób. Jego naruszenie zachodzi głównie wtedy, gdy działaniem danego przedsiębiorcy zagrożony jest interes ogólnospołeczny lub jakiś szerszy krąg uczestników.²

W ocenie Prezesa Urzędu, rozpatrywana sprawa ma charakter publiczny, gdyż wiąże się z ochroną praw potencjalnie nieograniczonej liczby konsumentów, którzy mogli być narażeni na stosowanie przez Bank we wzorcach umów niedozwolonych postanowień umownych. Działania Banku nie dotyczą interesów poszczególnych osób, których sprawy miałyby charakter jednostkowy, indywidualny i niedający się porównać z innymi, lecz kręgu konsumentów, którzy mogli zawrzeć umowę w oparciu o wzorzec umowy, w którym zamieszczone zostały niedozwolone postanowienia umowne.

Choć zachowanie Banku, w postaci oferowania zawarcia aneksów do umów kredytu na podstawie wzorca umowy, jest skierowane do aktualnych klientów, to nie jest ono podejmowane w stosunku do zindywidualizowanego konsumenta, tylko do członków grupy wyodrębnionych spośród ogółu konsumentów za pomocą wspólnego dla nich kryterium, jakim było zawarcie umowy o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej z Bankiem.

Postanowienia poddane analizie w niniejszej sprawie ujawniono w umowach o kredyt hipoteczny odnoszący się do walut obcych. Zakłócenia działania instytucji finansowych biorących udział w procesie udzielania kredytów hipotecznych są szczególnie dotkliwe dla konsumentów, gdyż dotyczą produktów skomplikowanych, wiążących się z istotnym i długotrwałym obciążeniem finansowym po stronie konsumentów. Co więcej, w niniejszym przypadku postanowienia abuzywne występują w produktach odnoszących się do walut obcych, a zatem takich, w których występuje ryzyko kursowe. Znaczący wzrost kursów walut spowodował, że spłata kredytów hipotecznych obciążonych ryzykiem walutowym, stała się poważnym balastem dla domowych budżetów kredytobiorców i ich rodzin generując istotny społecznie problem.

Należy jednocześnie podkreślić, że przepisy art. 385¹ kc i art. 385³ kc, które stanowią materialną podstawę do ingerencji Prezesa Urzędu w niniejszej sprawie, stanowią implementację Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich³ (dalej także „Dyrektywa”, „Dyrektywa 93/13”). Interpretacji przytoczonych przepisów kodeksu cywilnego należy zatem dokonywać w odniesieniu do uregulowań zawartych we wskazanej Dyrektywie. Zgodnie z postanowieniami Dyrektywy, obowiązkiem Państw Członkowskich jest zapewnienie, aby umowy zawierane z konsumentami nie zawierały nieuczciwych warunków⁴. Należy zatem mieć na uwadze, że interes publiczny w niniejszej sprawie wyraża się także *per se* w konieczności zapewnienia i zagwarantowania, by we wzorcach umów stosowanych w relacjach z konsumentami nie były stosowane niedozwolone postanowienia umowne. Jak zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 25

¹ Por. wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 13 stycznia 2009 r., sygn. akt XVII Ama 26/08.

² Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 3 kwietnia 2017 r., sygn. akt VI ACa 1908/15.

³ Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, Dz.U.UE.L.1993.95.29.

⁴ Dyrektywa 93/13, *preambuła*.

października 2012 r., celem kontroli abstrakcyjnej jest ochrona interesu publicznego w postaci zbiorowego interesu konsumentów⁵.

Z uwagi na to, że w niniejszej sprawie ma miejsce naruszenie przez Bank interesu publicznego, możliwe jest poddanie kwestionowanych działań Banku ocenie w świetle przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Ad I. Ocena zachowania Banku w aspekcie naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych

Zgodnie z przepisem art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zakazane jest stosowanie we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny. Jednocześnie art. 385¹ § 1 kc stanowi, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

A zatem, dla stwierdzenia stosowania przez przedsiębiorcę we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych niezbędne jest wykazanie kumulatywnego spełnienia poniższych przesłanek:

- kwestionowane działanie jest działaniem przedsiębiorcy,
- postanowienia stosowane we wzorcach umów przez przedsiębiorcę nie są indywidualnie uzgodnione,
- postanowienia nie dotyczą sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron,
- postanowienie stosowane we wzorcach umów przez przedsiębiorcę kształtuje prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami,
- postanowienie stosowane przez przedsiębiorcę kształtuje prawa i obowiązki konsumentów rażąco naruszając ich interesy.

Zgodnie z przepisem art. 22¹ kc, za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej także „TSUE”)⁶, status konsumenta ma charakter obiektywny - niezależny od ewentualnej wiedzy, doświadczenia, inteligencji i wykształcenia danej osoby fizycznej. Oznacza to, że przepisy nie wykluczają uznania za konsumentów osób, które wykonują zawód np. prawnika, lekarza lub ekonomisty.

Status przedsiębiorcy

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 uokik w związku z art. 196 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 650), ilekroć w ustawie tej jest

⁵ Sygn. akt I CZ 135/12; tak też: uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., sygn. akt III CZP 17/15: „Postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone służy ochronie zbiorowego interesu konsumentów jako elementu interesu publicznego”.

⁶ M.in. wyrok TSUE z dnia 3 września 2015 r. w sprawie o sygn. C-110/14, pkt. 21; postanowienie TSUE z dnia 19 listopada 2015 r. w sprawie o sygn. C-74/15, pkt 27.

mowa o przedsiębiorcy, pojmuje się przez to w pierwszej kolejności przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2168 ze zm.). Przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1 tej ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną - wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Przepis art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej definiuje działalność gospodarczą jako zarobkową działalność wytwórczą, handlową, budowlaną, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły.

Getin Noble Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie jest przedsiębiorcą wpisanym do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie XII Wydział Gospodarczy pod numerem: 0000304735. Przedmiotem działalności Banku jest m.in. pozostałe pośrednictwo pieniężne oraz pozostała finansowa działalność usługowa.

Nie ulega zatem wątpliwości, że Bank posiada status przedsiębiorcy w rozumieniu powoływanego powyżej art. 4 pkt 1 uokik. Tym samym, Bank przy wykonywaniu działalności gospodarczej, podlega rygorom określonym w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów, a jego działania mogą być oceniane w aspekcie naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych.

Postanowienia stosowane we wzorcach umów przez Bank nie są indywidualnie uzgodnione

W przypadku postępowania w sprawie stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych przesłanka braku indywidualnego uzgodnienia nie ma znaczenia wobec abstrakcyjnego charakteru kontroli postanowienia wzorca umowy. Prezes UOKiK nie bada w niniejszym postępowaniu konkretnych stosunków istniejących pomiędzy kontrahentami, lecz wzorce umów i treść hipotetycznych stosunków, jakie powstałyby pomiędzy Bankiem a potencjalnym konsumentem. Nie ma zatem znaczenia, czy jakaś konkretna umowa była między stronami negocjowana ani nawet czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany przy zawieraniu jakiejkolwiek konkretnej umowy. Indywidualne negocjowanie może się bowiem odbywać jedynie w toku zawierania konkretnej umowy z konsumentem w indywidualnej sprawie i z założenia nie może dotyczyć kontroli abstrakcyjnej wzorca umowy⁷. Kontrola abstrakcyjna obejmuje wzorzec, nie zaś konkretną umowę. Istotny jest zatem fakt, że Bank wprowadził oceniany wzorzec umowy do obrotu poprzez wystąpienie z ofertą zawarcia umowy z jego wykorzystaniem.

Jednocześnie Bank wskazał, że stosuje wzorce umów w relacji z konsumentami i co do zasady klient nie ma możliwości samodzielnego kształtowania treści postanowień umownych dotyczących sposobu ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych.

Podkreślenia wymaga, że stosownie do przepisu art. 3 ust. 2 Dyrektywy, warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione

⁷ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 maja 2016 r., sygn. akt VI ACa 222/15.

konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. Fakt, że niektóre aspekty warunku lub jeden szczególny warunek były negocjowane indywidualnie, nie wyłącza stosowania niniejszego artykułu do pozostałej części umowy, jeżeli ogólna ocena umowy wskazuje na to, że została ona sporządzona w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej.

Główne świadczenia stron

W świetle art. 385¹ § 1 kc nie można uznać za niedozwolone tych postanowień umowy, które określają główne świadczenia stron, chyba że nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Analiza treści zakwestionowanych postanowień umownych wymaga więc również rozważenia, czy postanowienia umowne określające zasady ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych, można uznać za postanowienia określające główne świadczenia stron. Dopiero w przypadku stwierdzenia, że postanowienia regulują główne świadczenia stron, należy rozważyć, czy zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny.

Za świadczenia główne uznaje się te, które zmierzają bezpośrednio do osiągnięcia celu umowy, tj. bez których nie dochodzi do powstania zobowiązania z danej umowy. Należy jednocześnie wskazać, że zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego⁸, „zasięg odnośnego pojęcia musi być zawsze ustalany w konkretnym przypadku, z uwzględnieniem wszystkich postanowień oraz celu zawieranej umowy. Chodzi tu o określenie świadczeń decydujących o istocie związania stron umową, czyli o to, co dla stron umowy jest najważniejsze. Pojęcie to należy zatem interpretować raczej wąsko, w nawiązaniu do elementów umowy kluczowych przedmiotowo. Przemawia za tym treść przepisu, która nie odnosi się do świadczeń „dotyczących głównych postanowień”, ale „określających” te postanowienia”.

Za główne świadczenia stron umowy kredytu, stosownie do przepisu art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. 2018 poz. 2187 ze zm.), należy uznać oddanie do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Z kolei w odniesieniu do umowy pożyczki, stosownie do przepisu art. 720 kc, za główne świadczenia stron umowy należy uznać świadczenie pożyczkodawcy do przeniesienia na własność biorącego (pożyczkobiorcy) określonej ilości pieniędzy i świadczenie pożyczkobiorcy do zwrotu tej samej ilości pieniędzy.

W ocenie Prezesa Urzędu, przedmiotowe postanowienia umowne nie określają zatem głównych świadczeń stron. W wyroku z dnia 22 stycznia 2016 r. (sygn. akt I CSK 1049/14) Sąd Najwyższy wprost wskazał, że „postanowienia bankowego wzorca umownego zawierającego uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (klauzula tzw. spreadu walutowego) nie określają głównych świadczeń stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie kc”^{9, 10}.

⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2017 r., sygn. akt IV CSK 285/16.

⁹ Stanowisko takie wynika również z innych orzeczeń Sądu Najwyższego: m.in. wyrok z dnia 14 lipca 2017 r., sygn. akt II CSK 803/16; wyrok z dnia 1 marca 2017 r., sygn. akt IV CSK 285/16.

¹⁰ Należy jednak podkreślić, że Prezesowi UOKiK jest znane orzecznictwo, które odmiennie odnosi się do tej kwestii, np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r. (III CSK 159/17), w którym

Postanowienia umowne zakwestionowane w niniejszej sprawie, regulujące zasady ustalania kursów walut obowiązujące w Banku, choć związane z głównymi świadczeniami stron stosunku umownego, odnoszą się jedynie do tego, jak ma być ustalana ich wysokość.

Kształtowanie praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami

W dotychczasowym orzecznictwie dotyczącym uznawania postanowień umowy za niedozwolone kluczowym orzeczeniem, powoływanym w uzasadnieniach wielu późniejszych wyroków, jest wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2005 r.¹¹

Sąd Najwyższy dokonał w nim wykładni art. 385¹ kc wskazując, że rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast działanie wbrew dobrym obyczajom wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku. Obie formuły prawne służą do oceny tego, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umowy przekraczają określone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków stron konsumenckiego stosunku obligacyjnego. W ujęciu proponowanym przez Sąd Najwyższy, wyznacznikiem dobrych obyczajów jest interes konsumenta w stosunku umownym z przedsiębiorcą.

W ocenie Prezesa Urzędu, dobrym obyczajem na gruncie niniejszej sprawy jest kształtowanie przez przedsiębiorcę treści postanowień umownych stosowanych we wzorcach umów, na podstawie których zawierane są umowy z konsumentami, w sposób zapewniający równomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między stronami stosunku umownego oraz niewykorzystywanie przez przedsiębiorcę silniejszej pozycji poprzez ustanawianie warunków umownych niekorzystnych dla konsumentów. Za naruszenie dobrych obyczajów Prezes UOKiK przyjmuje tworzenie postanowień umownych uprawniających Bank do dowolnego ustalania wysokości kursów wymiany walut na potrzeby dokonywania rozliczeń kredytowych.

Analizowane w niniejszym stanie faktycznym postanowienia pozwalają Bankowi wpływać na wysokość świadczeń ustalonych w umowach. Kursy walut, po których przeliczane są raty kapitałowo-odsetkowe kredytów, określane są każdorazowo w tabeli kursów sporządzanej przez Bank, przy czym sposób ustalenia tych kursów jest niejasny, a dodatkowo zależy od czynników arbitralnie przyjętych przez Bank. Oznacza to, że w omawianym przypadku przedsiębiorcy została przyznana jednostronna możliwość ustalania kryteriów oddziałujących na wysokość świadczenia konsumentów.

Zgodnie z „Kodeksem Etyki Bankowej”¹², Bank w stosunkach z Klientami i przy wykonywaniu czynności na rzecz Klientów, powinien działać zgodnie z zawartymi umowami, w granicach dobrze pojętego interesu własnego i z uwzględnieniem interesów Klientów. Bank nie może wykorzystywać swego profesjonalizmu w sposób naruszający interesy Klientów (pkt 1.3).

Sąd uznał, że klauzula indeksacyjna zawarta w umowie kredytowej może być uznana za określającą główne świadczenia stron.

¹¹ Sygn. akt I CK 832/04.

¹² Kodeks Etyki Bankowej (Zasady Dobrej Praktyki Bankowej) przyjęty na XXV Walnym Zgromadzeniu ZBP w dniu 18 kwietnia 2013 r.

Do poszanowania ochrony interesów klientów odwołuje się także „Kanon Dobrych Praktyk Rynku Finansowego”¹³ rekomendowany przez Komisję Nadzoru Finansowego. Jedną z zasad wyrażonych w Kanonie jest ta, zgodnie z którą podmiot finansowy działa uczciwie i rozważnie, z poszanowaniem słusznego interesu klientów i dobra rynku finansowego, oraz nie nadużywa swojej dominującej pozycji wynikającej z przewagi zasobów, w tym kwalifikacji lub kompetencji osób działających w jego imieniu (pkt 1 Uczciwość).

Rażące naruszenie interesów konsumentów

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 stycznia 2016 r.¹⁴, „ocena, czy dane postanowienie wzorca umowy, kształtując prawa i obowiązki konsumenta, „rażąco” narusza interesy konsumenta (art. 385¹ § 1 kc), uzależniona jest od tego, czy wynikająca z tego postanowienia nierównowaga praw i obowiązków stron (nierównowaga kontraktowa) na niekorzyść konsumenta jest istotna, znacząca. (...) Znacząca nierównowaga kontraktowa na niekorzyść konsumenta pozostaje sprzeczna z dobrymi obyczajami (wymogami dobrej wiary - por. art. 3 ust. 1 Dyrektywy 93/13), gdy można rozsądnie założyć, że kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy i słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie się spodziewać, że konsument zaakceptowałby w ramach negocjacji klauzulę będącą źródłem tej nierównowagi”.

W tym miejscu podkreślenia wymaga, że konsumenci są faktycznie słabszą stroną stosunku umownego w relacji z przedsiębiorcą - w tym przypadku bankiem. Przewaga banku polega m.in. na możliwości kształtowania postanowień wzorców umów stosowanych w obrocie z konsumentami. Konsument posiada jedynie możliwość podjęcia decyzji, czy do umowy przystąpić. Należy również mieć na uwadze, że charakter umów kredytu/pożyczki hipotecznej odnoszących się do walut obcych wiąże się ze znacznym skomplikowaniem, a dodatkowo nabycie tego typu produktów pociąga za sobą długotrwałe zobowiązania finansowe po stronie konsumentów.

W związku z powyższym, konieczne jest, aby ponoszone przez konsumentów koszty związane z zawarciem i wykonywaniem umów, oparte były na obiektywnych i dostępnych dla nich kryteriach. Sposób ich ustalania musi być możliwy do zweryfikowania przez konsumentów pod kątem prawidłowości. Prezes Urzędu stoi na stanowisku, że przedsiębiorca powinien zapewnić konsumentom możliwość przewidzenia, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, konsekwencji ekonomicznych wynikających dla nich z danego postanowienia umownego¹⁵. W niniejszej sprawie, rażące naruszenie interesów konsumentów polega na wprowadzeniu niekorzystnej dla konsumentów dysproporcji ich praw i obowiązków wynikających z umowy, objawiającej się możliwie niekorzystnym ukształtowaniem ich sytuacji ekonomicznej, zależnej od woli Banku oraz na braku pewności co do skutków wynikających dla konsumenta z niejednoznacznego ukształtowania badanych postanowień umownych.

Bank w piśmie z dnia 23 marca 2018 r. wskazał, że we wszystkich wzorcach umów ocenianych w ramach postępowania, w których znajdują się zakwestionowane klauzule, zawarto również postanowienia uprawniające konsumentów do dokonywania płatności bezpośrednio w walucie indeksacji kredytu. W ocenie Banku, oznacza to, że konsument

¹³ Uchwała Nr 99/08 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 18 marca 2008 r. w sprawie rekomendacji stosowania Kanonu Dobrych Praktyk Rynku Finansowego.

¹⁴ Sygn. akt I CSK 125/15.

¹⁵ Tak też: wyrok TSUE z dnia 23 kwietnia 2015 r., sygn. C-96/14, pkt 41; wyrok TSUE z dnia 20 września 2018 r., sygn. C-51/17, pkt 78.

może dokonać płatności w złotych polskich, lecz może też - nie akceptując proponowanych przez Bank kursów i przeliczeń - dokonać w to miejsce zapłaty bezpośrednio w walucie indeksacji.

Odnosząc się do argumentów prezentowanych przez Bank, należy wskazać, że przedsiębiorcy nie mogą tłumaczyć i usprawiedliwiać stosowania niedozwolonych postanowień umownych we wzorcach umów tym, że konsumenci mogliby skorzystać z innych rozwiązań przyznanych na mocy obowiązujących regulacji prawnych. Co nie mniej istotne, okoliczności podnoszone przez Bank takie jak: ewentualna możliwość spłaty przez konsumenta rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej, do której odnosi się kredyt (wykonywanie umowy), istnienie regulacji prawnych, nie mają znaczenia wobec charakteru kontroli dokonywanej przez Prezesa Urzędu. Jeszcze raz trzeba podkreślić, że kontrola abstrakcyjna oznacza kontrolę dokonywaną w oderwaniu od konkretnych stosunków umownych i okoliczności ich powstania¹⁶.

Jak wskazuje się w doktrynie¹⁷, „zamieszczenie we wzorcu kilka wariantów postanowienia, spośród których konsument może dokonać wyboru przy zawieraniu umowy przy wykorzystaniu danego wzorca, nie powoduje, że postanowienia te wymykają się kontroli abstrakcyjnej”. Podkreślenia wymaga, że - stosownie do treści przepisu art. 23a uokik - zakazane jest stosowanie we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych. Oznacza to, że wszelkie postanowienia zawarte we wzorcach umów stosowanych w obrocie z konsumentami powinny być sformułowane w sposób nieabuzywny i uczciwy. W tym miejscu należy wskazać, że wyborem z pewnością nie można nazwać sytuacji, w której jedną z alternatyw pozostaje postanowienie umowne o charakterze abuzywnym.

W odniesieniu do powyższego należy w pełni podzielić stanowisko Sądu Apelacyjnego w Warszawie VII Wydział Gospodarczy zaprezentowane w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 grudnia 2017 r. (sygn. akt VII ACa 1036/17): „Zasadnie jednak podnosili powodowie, iż w rzeczywistości jest to wybór między opcją abuzywną a opcją uczciwą, bowiem możliwość skorzystania z dozwolonego postanowienia, w żaden sposób nie wyłącza niedozwolonego charakteru drugiego z nich. Wszystkie postanowienia umowy i regulaminu muszą być zgodne z dobrymi obyczajami i nienaruszające interesów konsumenta. (...) Prawo do spełnienia świadczenia w walucie waloryzacji (art. 69 ust 3 ustawy [Prawo bankowe - *przyp. UOKiK*]) nie uchyla zatem abuzywnego charakteru przedmiotowych postanowień, gdyż każdy z wariantów spłaty musi być zgodny z prawem konsumenckim.”.

Na marginesie, należy wskazać, że zgodnie z orzecznictwem TSUE¹⁸ oraz powszechnie prezentowanym przez Prezesa Urzędu stanowiskiem¹⁹, niedozwolone postanowienia

¹⁶ Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., sygn. akt III CZP 17/15.

¹⁷ K. Osajda, Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów (art. 23a - 23d i 99a - 99f). Komentarz, 2008 r., dostępne: Legalis.

¹⁸ Np. wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawach połączonych o sygn. C-154/15, C-307/15 i C-308/15, pkt 6; wyrok TSUE z dnia 26 stycznia 2017 r., sygn. C-421/14, pkt 61; wyrok TSUE z dnia 14 marca 2013 r., sygn. C-415/11, pkt 7.

¹⁹ Stanowisko wielokrotnie wyrażane przez Prezesa Urzędu w wydawanych istotnych poglądach (dostępne pod adresem: https://uokik.gov.pl/istotny_pogląd_w_sprawie.php), Komunikat prasowy z dnia 10 kwietnia 2017 r. (dostępny pod adresem: <https://finanse.uokik.gov.pl/chf/kalendarium/kredyty-hipoteczne-wyrażone-w-walutach-obcych-działania-uokik.-odpowiedzi-na-najczestsze->

umowne nie wiążą konsumentów już od momentu zawarcia umowy, natomiast dla oceny ewentualnej abuzywności danego postanowienia umownego bez znaczenia pozostaje sposób jego wykonywania. Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 20 czerwca 2018 r. (sygn. III CZP 29/17) uznał, że sądy oceniając abuzywność postanowień, nie powinny rozpatrywać w jaki sposób umowy są lub były wykonywane w oparciu o dane niedozwolone postanowienie umowne²⁰.

Niezależnie od powyższego, Bank w piśmie z dnia 23 marca 2018 r. podniósł, że zakwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienia umowne niczego klientom „nie narzucają” - Bank jedynie oferuje możliwość dokonania zapłaty raty kredytu od razu w złotych polskich.

W ocenie Prezesa Urzędu, zakwestionowane w niniejszym postępowaniu klauzule nakładające na konsumentów konieczność spłaty rat kapitałowo-odsetkowych po uprzednim ich przeliczeniu według określonego kursu walut bez wątpienia kształtują obowiązki konsumentów w tym zakresie. Dokonując wykładni literalnej pojęcia „kształtowania” należy rozumieć je jako „wpływanie na coś²¹”. Jednocześnie postanowienia umowne regulujące sposób wyliczania wysokości kursów walut dopełniają treść postanowień nakładających na konsumentów obowiązek spłaty rat kapitałowo-odsetkowych, łącznie określając zasady wykonywania umowy kredytu i kształtując obowiązki konsumentów w tym zakresie.

Co nie mniej istotne, należy również zwrócić uwagę, że Bank posługuje się w niniejszym przypadku wzorcami umowy - aneksami i umowami kredytów i pożyczek hipotecznych odnoszących się do walut obcych. W doktrynie pod pojęciem „wzorca umowy” rozumie się „przygotowane z góry przez proponenta, przed zawarciem umowy, postanowienia kształtujące treść stosunku prawnego wiążącego strony”²². Oznacza to, że celem stosowania w relacjach z konsumentami wzorców umów jest ukształtowanie w dany sposób treści stosunku prawnego.

Szczególne elementy kontroli abstrakcyjnej

Jak już wskazywano, kontrola abstrakcyjna polega na analizowaniu postanowień zawartych bezpośrednio we wzorcach umów, w oderwaniu od umów faktycznie zawartych z klientami na ich podstawie. Jednocześnie zgodnie ze stanowiskiem zaprezentowanym przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 27 marca 2018 r. (sygn. akt VII AGa 826/18), „Zgodnie z art. 385² kc oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Jednakże w przedmiotowej sprawie przepis ten nie mógł znaleźć zastosowania, albowiem w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone dokonuje się abstrakcyjnej oceny wzorca umowy celem ustalenia, czy zawarte w nim klauzule mają charakter niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ § 1 kc. Sąd nie bada więc konkretnych

pytania-konsumentow), komunikat prasowy z dnia 9 maja 2017 r. (dostępny pod adresem: <https://finanse.uokik.gov.pl/ufk/kalendarium/stanowisko-prezesa-uokik>).

²⁰ Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r. (sygn. III CZP 29/17): „Oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy”.

²¹ <https://sjp.pwn.pl/slowniki/kszt%C5%82towa%C4%87.html>.

²² A. Rzetecka-Gil, Komentarz do art. 384 Kodeksu cywilnego, dostępne: Lex.

stosunków umownych, lecz wzorzec i treść hipotetycznych stosunków, jakie powstałyby pomiędzy pozwanym a potencjalnym konsumentem”.

Jak wskazuje się w doktrynie²³, „Kryteria oceny postanowień wzorców umownych wyrażone w art. 385² kc nie znajdują w pełni zastosowania w przypadku oceny abstrakcyjnej postanowień umownych. Kontrola abstrakcyjna dokonywana jest w oderwaniu od faktu zawarcia konkretnej umowy pomiędzy stronami, dlatego też taka ocena z istoty rzeczy nie może być dokonywana według stanu z chwili zawarcia umowy. Abstrakcyjny charakter oceny wyklucza również możliwość uwzględniania okoliczności o charakterze subiektywnym. Niewątpliwie natomiast dokonując oceny abstrakcyjnej, trzeba uwzględniać treść całej umowy oraz całość danego wzorca umownego inkorporowanego na podstawie art. 384 kc”.

Źródłem ograniczonego zastosowania art. 385² kc w ramach kontroli abstrakcyjnej jest brzmienie art. 4 ust. 1 Dyrektywy 93/13, zgodnie z którym „Nie naruszając przepisów art. 7, nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w czasie wykonania umowy, do wszelkich okoliczności związanych z wykonaniem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna.” W art. 7 Dyrektywy określono natomiast zrzęby kontroli abstrakcyjnej.

Należy także wskazać, że zgodnie z art. 385 § 2 kc „Wzorzec umowy powinien być sformułowany jednoznacznie i w sposób zrozumiały. Postanowienia niejednoznaczne tłumaczy się na korzyść konsumenta. Zasady wyrażonej w zdaniu poprzedzającym nie stosuje się w postępowaniu w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.”

Z powyższego przepisu wynika, że w przypadku kontroli abstrakcyjnej wzorca umowy postanowienia w nim zawarte tłumaczy się w sposób, który można uznać za najbardziej niekorzystny dla konsumenta. Chodzi o to, że badane postanowienia należy wyklądać przede wszystkim literalnie, ze wszelkimi konsekwencjami jakie niosą ze sobą sformułowania w nim zawarte. Odnosząc się w tym miejscu do twierdzeń Banku, że dla instytucji finansowych oczywistym jest co należy rozumieć np. pod pojęciem serwis Reuters (pismo z dnia 19 grudnia 2019 r.), to jednak z brzmienia badanego postanowienia bez obudowania go wiedzą, którą posiada Bank jako profesjonalista, nie wynika, że dla konsumenta jest to określenie oczywiste niosące ze sobą jednoznaczną identyfikację. Z postanowień omawianych w niniejszej decyzji nie wynika także, że w danym momencie na świecie występuje wyłącznie jeden obiektywny rynkowy kurs walutowy, jak również sformułowanie postanowień nie daje konsumentowi wskazówek, zgodnie z którymi mógłby uznać, że ma możliwość zweryfikowania kursu Banku w innych powszechnie dostępnych źródłach, jak ekonomiczne serwisy i portale internetowe.

W trybie kontroli abstrakcyjnej ocenie podlega treść postanowienia wzorca umowy, a nie sposób jego wykorzystania, czy jego powszechność w analogicznych wzorcach umowy innych firm konkurencyjnych. Ocena postanowienia wzorca umowy następuje w oderwaniu od warunków ekonomicznych i gospodarczych działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę. Nieistotne są również kwestie sposobu organizacji działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę, którego wzorzec podlega kontroli w tym trybie.

²³ M. Gutowski, Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353-626, Warszawa 2019, dostępne: Legalis.

Ad I A

Stosowane przez Bank kursy walut ustalane są na podstawie „kursu rynkowego wymiany walut dostępnego w serwisie Reuters”. Pojęcie to nie znajduje odzwierciedlenia w przepisach prawa ani w innych obiektywnych i dostępnych źródłach informacji. Omawiane wyrażenie nie zostało w żaden sposób wyjaśnione i pozostawia wątpliwości interpretacyjne. Co prawda Bank wskazał, że kurs rynkowy wymiany walut dostępny jest w serwisie Reuters w momencie sporządzania „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych”, jednak w postanowieniu nie zostało sprecyzowane, w jaki sposób należy rozumieć sformułowanie „serwis Reuters” (m.in. brak jest jakiegokolwiek informacji na temat tego, w którym dokładnie miejscu konsument może znaleźć opublikowane kursy walut obcych stanowiące źródło ustalania kursów walut w Banku i z jakiego konkretnie serwisu Bank korzysta). Na marginesie wskazać można, że aktualnie po wejściu na stronę reuters.pl użytkownik jest przekierowywany na stronę reutes.com. Zdaniem Banku, klienci mają możliwość nieodpłatnego sprawdzenia aktualnych kursów par CHF/PLN oraz EUR/PLN na stronie internetowej reuters.com. W tym celu należy na przedmiotowej stronie internetowej w zakładce „Markets” wybrać pozycję „Currencies” oraz zaznaczyć odpowiednią parę walutową. Jest to strona anglojęzyczna, a zatem na dzień dzisiejszy nie ma polskojęzycznej strony internetowej, która nazwą odpowiadałaby serwisowi Reuters, na której konsument mógłby sprawdzić aktualne kursy walut.

Bank posługuje się niejednoznacznym, niezrozumiałym i niejasnym dla konsumentów wyrażeniem. Dodatkowo wskazać należy, że w toku postępowania Bank wskazał, iż korzysta z serwisu Thomson Reuters [***], wspomagając się w tym zakresie także platformą [***] firmy Thomson Reuters. Przy ustanawianiu kursów walut, Bank korzysta zatem z systemów transakcyjnych używanych odpłatnie przede wszystkim przez profesjonalnych uczestników rynku. Konsumentom mają zatem ograniczony dostęp do danych znajdujących się w powyższym systemie transakcyjnym, a w konsekwencji nie mają praktycznej możliwości zweryfikowania prawdziwości i poprawności danych prezentowanych przez Bank. Jak Bank sam wyjaśnił, dane w serwisie reuters.com są publikowane z opóźnieniem, więc konsument nie ma możliwości pozyskania takiej samej informacji jaką ma Bank, korzystając z publicznie dostępnego serwisu, choćby anglojęzycznego.

Konsumentom nie mają możliwości, na podstawie kwestionowanej klauzuli, samodzielnego ustalenia, jak Bank określa wysokość kursów walut. Rodzi to uzasadnione ryzyko, że kursy walut są ustalane przez Bank w arbitralny i nieprzewidywalny dla konsumentów sposób. W ocenie Prezesa Urzędu, Bank ustalając kursy walut obcych, po których przeliczane są raty kapitałowo-odsetkowe kredytu, musi opierać się na obiektywnych, dostępnych i możliwych do zweryfikowania przez konsumenta danych.

Jednocześnie obowiązujące w Banku kursy walut obcych publikowane są w „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych”. Tabela ta, zgodnie z zakwestionowanym postanowieniem, sporządzana jest o godz. 16:00 każdego dnia roboczego i obowiązuje przez cały następny dzień roboczy. Jednocześnie, postanowienia wzorca nie zawierają informacji o tym, w którym dokładnie momencie (tj. o której konkretnie godzinie) omawiana Tabela jest publikowana. Co więcej, nie zostało również dokładnie określone, w oparciu o dane, z której godziny Tabela jest sporządzana. Co prawda, Bank zastrzegł, że kursy kupna i sprzedaży waluty obowiązujące w Banku

ustalane są na podstawie kursu dostępnego w momencie sporządzania Tabeli, jednak postanowienie to nie precyzuje, z jakiej dokładnie godziny dane Bank bierze pod uwagę. W ocenie Prezesa UOKiK, konieczne jest nie tylko wskazanie we wzorcu umowy dokładnej, precyzyjnej i jednoznacznej informacji na temat sporządzania Tabeli i danych, w oparciu o które Tabela jest tworzona, ale także konkretnego momentu jej publikacji.

Ad I B

W ocenie Prezesa Urzędu, klauzule wyszczególnione w pkt. I A i I pkt B sentencji niniejszej decyzji posiadają treść normatywną w analogiczny sposób ujmującą prawa i obowiązki stron kontraktu.

Należy więc wskazać, że w odniesieniu do klauzuli przytoczonej w pkt. I B aktualne pozostają rozważania dotyczące sformułowania „kursu rynkowego wymiany walut dostępnego w serwisie Reuters” oraz zasadniczo sposobu sporządzania Tabeli kursów walut obowiązującej w Banku, zawarte w części uzasadnienia Ad I A. Różnica pomiędzy klauzulami sprowadza się do tego, iż klauzula z pkt. I B wskazuje, z której konkretnie godziny brane są kursy kupna i sprzedaży waluty, natomiast postanowienie to zupełnie pomija kwestię momentu sporządzenia Tabeli kursów walut.

Jednocześnie na mocy kwestionowanej klauzuli Bank zastrzegł, że w przypadku wzrostu albo spadku kursu rynkowego waluty indeksacyjnej dostępnego w serwisie Reuters, w ciągu jednego dnia roboczego, w wysokości równej co najmniej poziomowi aktualnego spreadu walutowego, odpowiednio dla kursu kupna albo sprzedaży tej waluty, Bank ma prawo do zmiany kursów kupna i sprzedaży tej waluty w ciągu dnia. Niezależnie od zakwestionowanej w poprzednich akapitach możliwości odwołania się przez Bank do niejednoznacznego, niedostępnego i nieweryfikowalnego źródła, jakim jest „serwis Reuters”, omawiane postanowienie budzi dodatkowe zastrzeżenia Prezesa UOKiK. W ocenie Prezesa Urzędu, przytoczona klauzula pozwala Bankowi na arbitralne zmiany obowiązujących kursów walut w nieprzewidywalnym dla konsumentów momencie, nie przyznając im przy tym żadnej możliwości reakcji na takie działanie. Co więcej, konsumenci nie mogą w omawianym przypadku zweryfikować zasadności dokonywanych przez Bank zmian w oparciu o jakiekolwiek obiektywne kryteria. Należy również podkreślić, że analizowane postanowienie może przyznawać Bankowi uprawnienie do dokonywania opisywanych modyfikacji jedynie w momencie, który będzie najbardziej korzystny ekonomicznie dla Banku. Konsument nie ma przy tym żadnej gwarancji, że w sytuacji odwrotnej - najbardziej korzystnej dla konsumenta - Bank zmodyfikuje obowiązującą Tabelę.

W piśmie z dnia 22 czerwca 2017 r. Bank wskazał, że ww. klauzula odnosi się do ekstraordynaryjnych okoliczności, które w praktyce występują bardzo rzadko. W ocenie Banku, omawiana klauzula nie stanowi o automatycznej zmianie stosowanych kursów, a jedynie przewiduje uprawnienie do skorzystania z takiego narzędzia, co jest istotne dla zachowania stabilności finansowej Banku. Bank poinformował jednocześnie, że od chwili zawarcia aneksów będących przedmiotem badania Prezesa UOKiK w niniejszym postępowaniu, ani razu nie skorzystał z uprawnienia, które przewidziane jest tą klauzulą.

Odnosząc się do argumentów prezentowanych przez Bank, należy wskazać, że okoliczność, że Bank nie skorzystał dotychczas z uprawnienia przyznanego na mocy zakwestionowanej klauzuli, nie ma znaczenia wobec charakteru kontroli dokonywanej przez Prezesa Urzędu. Jeszcze raz trzeba podkreślić, że kontrola abstrakcyjna oznacza kontrolę dokonywaną

w oderwaniu od konkretnych stosunków umownych i okoliczności ich powstania. Bez znaczenia pozostaje także sposób wykonywania danego postanowienia umownego.

W związku z powyższym, w ocenie Prezesa Urzędu, postanowienia umowne zakwestionowane w pkt. I A i pkt. I B sentencji niniejszej decyzji kształtują prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Omawiane klauzule wprowadzają nieusprawiedliwioną dysproporcję praw na niekorzyść konsumentów. Analizowane postanowienia przyznają Bankowi uprawnienie do dokonywania arbitralnych i dowolnych zmian czynników wpływających na wysokość rat kapitałowo-odsetkowych, do których spłaty zobowiązani są konsumenci.

Zgodnie z art. 23d uokik „Prawomocna decyzja o uznaniu postanowienia wzorca umowy za niedozwolone ma skutek wobec przedsiębiorcy, co do którego stwierdzono stosowanie niedozwolonego postanowienia umownego, oraz wobec wszystkich konsumentów, którzy zawarli z nim umowę na podstawie wzorca wskazanego w decyzji.”

Prawomocna decyzja wywoła zatem skutki w odniesieniu do konsumentów, którzy zawarli lub zawrą²⁴ umowę z Bankiem na podstawie wzorca wskazanego w niniejszej decyzji. A zatem, skoro z ustaleń stanu faktycznego niniejszej decyzji wynika, że analizowane wzorce aneksów umów stosowane były przez Bank odpowiednio od 14 września 2011 r. i 26 sierpnia 2011 r., decydujące znaczenie dla określenia zakresu oddziaływania niniejszej decyzji ma fakt wykorzystania wzorców umów obejmujących zakwestionowane w niniejszej decyzji postanowienia.

Należy także podkreślić, że niniejsza decyzja dotyczy osób, które zawarły umowę na podstawie rzeczonych wzorców przed jej uprawomocnieniem się, obejmuje w tym także wygasłe stosunki prawne, tj. sytuacje, w których na dzień wydania decyzji konsumenci nie są stronami obowiązujących umów, jak również konsumentów, którzy zawarli umowy w dacie późniejszej, jak i zawrą umowę na podstawie kwestionowanego wzorca, nawet po jej uprawomocnieniu się, aż do czasu zaprzestania stosowania przez Bank postanowienia wzorca umowy uznanego za niedozwolone.

Wobec powyższego, Prezes Urzędu orzekł jak w pkt. I niniejszej decyzji.

Odniesienie do wniosków złożonych przez Bank w toku postępowania

I. W piśmie z dnia 23 marca 2018 r. Bank wniósł o:

1. na podstawie art. 60 ust. 1 uokik o przeprowadzenie rozprawy;

²⁴ Por. komentarz K. Pacuła [w:] K. Osajda (red.), Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów (art. 23d). Komentarz, Warszawa 2019, Legalis, Nb. 12, 12.1: „Odczytanie wprost art. 23d OchrKonkurU może sugerować, że decyzja wywołuje skutki wyłącznie w odniesieniu do konsumentów, którzy zawarli umowę z przedsiębiorcą posługującym się wzorcem w okresie poprzedzającym uprawomocnienie się decyzji Prezesa UOKiK. Nie wydaje się jednak, ażeby intencją ustawodawcy było objęcie skutkami stwierdzenia abuzywności wyłącznie ukształtowanych już sytuacji prawnych. Należy zatem przyjąć, że skutki określone w art. 23d OchrKonkurU odnoszą się do konsumentów, którzy zawarli umowę z przedsiębiorcą przy wykorzystaniu wzorca obejmującego zakwestionowane postanowienie przed uprawomocnieniem się decyzji Prezesa UOKiK, jak również w okresie późniejszym.”

2. na podstawie art. 52, art. 61 i art. 84 uokik o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka - [***] na okoliczności wskazane w piśmie, a zwłaszcza sposobu i metody ustalania treści Bankowych Tabel Kursów Walut w oparciu o dane z serwisów Reuters, wiarygodności i sprawdzalności tych danych, sposobu publikowania Bankowych Tabel Kursów Walut i ich dostępności dla kredytobiorców, faktu, że Bank nie zarabiał i nie zarabia na spreadzie walutowym ani na umocnieniu walut obcych (walut indeksacji kredytów) wobec złotówki i nie był/nie jest beneficjentem tego umocnienia;
3. na podstawie art. 51 i art. 84 uokik w związku z art. 248 i następne kpc o zwrócenie się do [***] o przesłanie do akt sprawy dokumentacji ofertowej, instrukcji dla użytkowników oraz dokumentacji technicznej dotyczącej wszystkich serwisów Reuters, a w tym serwisu Thomson Reuters [***], dokumentacji dotyczącej sposobu ustalania kursów walut obcych w serwisach Reuters, w tym źródeł danych, branej pod uwagę próby, liczby uwzględnianych transakcji;
4. dopuszczenie dowodu z dokumentów wskazanych w pkt. 3 na okoliczności wskazane w tym piśmie, a w tym na okoliczność: profesjonalnego charakteru serwisów Reuters oraz obiektywnego, sprawdzalnego i rzetelnego charakteru kursów walut podawanych w tych serwisach, a w tym Thomson Reuters [***];
5. na podstawie art. 51 i art. 84 uokik w związku z art. 248 i następne kpc o zwrócenie się do [***] o przekazanie informacji, jakim polskojęzycznym portalom internetowym udostępnia (w jakikolwiek sposób) dane o kursach walutowych oraz wyciągu z zawartych umów;
6. na podstawie art. 54 i następne oraz art. 84 uokik o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości, finansów i funkcjonowania rynków walutowych, na okoliczność dokonania oceny wiarygodności, rzetelności, sprawdzalności oraz profesjonalnego i obiektywnego charakteru informacji o kursach walutowych podawanych w serwisach Reuters, a w tym Thomson Reuters [***] i powszechności stosowania serwisów Reuters przez banki centralne na całym świecie - jako źródła obiektywnych i wiarygodnych danych o kursach walut.

Odnosząc się kolejno do ww. wniosków, Prezes Urzędu wskazuje na poniższe.

Ad 1

Stosownie do przepisu art. 60 ust. 1 uokik, Prezes Urzędu może w toku postępowania przeprowadzić rozprawę. Jednocześnie zgodnie z ust. 3 tego przepisu, Prezes Urzędu może wezwać na rozprawę i przesłuchać strony, świadków oraz zasięgnąć opinii biegłych. Jak wskazuje się w doktrynie²⁵, przeprowadzenie rozprawy przeprowadzenie rozprawy ma charakter fakultatywny, należy zatem do sfery uznania Prezesa UOKiK, a podstawowym kryterium powinno być przyspieszenie lub uproszczenie postępowania. W doktrynie wskazuje się, że obowiązek wyznaczenia rozprawy może mieć miejsce jedynie w przypadku, gdy jest to potrzebne dla wyjaśnienia sprawy przy udziale świadków lub biegłych albo w drodze oględzin. Prezes Urzędu ocenił, iż w niniejszej sprawie nie zaistniała konieczność przeprowadzenia rozprawy. Należy bowiem wskazać, że istotą

²⁵ T. Skoczny, Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, Warszawa 2014.

rozpatrywanej sprawy jest stosowanie przez Bank we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych. Prezes UOKiK dokonał więc oceny treści klauzul umownych wykorzystywanych przez Bank w obrocie z konsumentami pod kątem przesłanek wynikających z art. 385¹ § 1 kc. W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie, na który składają się m.in. stosowane przez Bank wzorce umów oraz wyjaśnienia Banku, jest w ocenie Prezesa UOKiK wystarczający dla dokonania takiej oceny.

Ad 2

Odnosząc się do wniosku Banku o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka - [***] na okoliczności wskazane w piśmie z dnia 23 marca 2018 r., a zwłaszcza sposobu i metody ustalania treści Bankowych Tabel Kursów Walut w oparciu o dane z serwisów Reuters, wiarygodności i sprawdzalności tych danych, sposobu publikowania Bankowych Tabel Kursów Walut i ich dostępności dla kredytobiorców, faktu, że Bank nie zarabiał i nie zarabia na spreadzie walutowym ani na umocnieniu walut obcych (walut indeksacji kredytów) wobec złotówki i nie był/nie jest beneficjentem tego umocnienia, należy przywołać treść przepisu art. 227 kpc w zw. z art. 84 uokik, zgodnie z którym przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. W ocenie Prezesa UOKiK, wniosek Banku o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka jest bezzasadny. Okoliczności takie jak m.in.: metody ustalania Bankowych Tabeli Kursów, wiarygodność danych, ewentualne korzyści Banku z tytułu stosowania spreadu walutowego nie mają znaczenia na gruncie niniejszej sprawy z uwagi na specyfikę kontroli postanowień wzorców umów dokonywanej przez Prezesa Urzędu (tzw. „kontrola abstrakcyjna”), istotę i cel rozpatrywanej sprawy (stosowanie przez Bank we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w art. 385¹ § 1 kc), lecz także z powodu konieczności dokonywania oceny postanowień umownych bez względu na sposób ich wykonywania przez przedsiębiorcę.

Ad 3-5

W taki sam sposób należy ocenić wnioski dowodowe o przeprowadzenie i dopuszczenie dowodów w postaci wyjaśnień i dokumentacji stosowanej przez [***] na okoliczność m.in. profesjonalnego charakteru serwisów Reuters oraz obiektywnego, sprawdzalnego i rzetelnego charakteru kursów walut podawanych w tych serwisach. W ocenie Prezesa UOKiK, omawiane okoliczności pozostają bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy z tego względu, że ww. informacje i dokumenty nie mają związku ze sposobem kształtowania przez Bank treści postanowień umownych zamieszczanych we wzorcach wykorzystywanych w obrocie z konsumentami.

Ad 6

Także wniosek Banku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości, finansów i funkcjonowania rynków walutowych na okoliczność dokonania oceny wiarygodności, rzetelności, sprawdzalności oraz profesjonalnego i obiektywnego charakteru informacji o kursach walutowych podawanych w serwisach Reuters, a w tym Thomson Reuters [***] i powszechności stosowania serwisów Reuters przez banki centralne na całym świecie - jako źródła obiektywnych i wiarygodnych danych o kursach walut, jest w ocenie Prezesa Urzędu bezpodstawny.

Zgodnie bowiem z przepisem art. 54 ust. 1 uokik, w sprawach wymagających wiadomości specjalnych Prezes Urzędu, po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru, może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii. Jak wynika z poglądu doktryny²⁶, „zakres przedmiotowy wiadomości specjalnych należy odnieść do szczególnych, wykraczających poza poziom wiedzy organu prowadzącego postępowanie, wiadomości z dziedziny nauki, sztuki, techniki czy stosunków gospodarczych”.

Okoliczności, na które Bank chce przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego, nie mają znaczenia dla niniejszej sprawy. Prezes UOKiK w toku postępowania nie ocenia bowiem waloru serwisów Reuters jako obiektywnego wyznacznika prawidłowych kursów walutowych, czy poprawności ustalania kursów w serwisach Reuters, ale ocenia wyłącznie warunek umowy przedstawiany konsumentom, który nie precyzuje sposobu ustalania tego kursu w tabeli bankowej. W związku z tym, w ocenie Prezesa UOKiK, niniejsza sprawa nie wymaga pozyskania wnioskowanych przez Bank wiadomości specjalnych. Prezes UOKiK dysponuje natomiast stosownym doświadczeniem i wiedzą w zakresie przepisów ochrony konsumentów, aby dokonać oceny abuzywności klauzul stosowanych przez Bank.

II. W toku postępowania Bank złożył wniosek o wydanie przez Prezesa UOKiK decyzji w trybie art. 23c uokik. W pismach z dnia 8 listopada 2017 r. i 23 marca 2018 r. Bank zaproponował modyfikację treści postanowienia umownego wskazanego w pkt I.B sentencji decyzji poprzez zupełną rezygnację z uprawnienia określonego w lit. e (tj. uprawnienia do zmiany kursów kupna i sprzedaży w ciągu dnia) i wykreślenie tego postanowienia z wzorców umów. Bank w piśmie z dnia 23 marca 2018 r. podkreślił, że w jego ocenie, wykreślenie ww. postanowienia umownego może jednocześnie narażać konsumentów lub Bank na straty w sytuacjach głębokich zaburzeń na rynku walutowym. W związku z tym, Bank zobowiązał się do: a) niestosowania przedmiotowego uprawnienia przyznanego we wzorcach umów, aneksach do umów kredytów i pożyczek hipotecznych indeksowanych /denominowanych /waloryzowanych, b) w terminie 4 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji w zakresie klauzuli modyfikacyjnej, prześle do klientów, z którymi zostały zawarte wzorce umów, aneksy do umów kredytów i pożyczek hipotecznych indeksowanych /denominowanych /waloryzowanych zawierające zakwestionowane postanowienia umowne, podpisane przez Bank projekty aneksów. Zgodnie z propozycją złożoną przez Bank, aneks miał zawierać oświadczenie o bezskuteczności dokonanych zmian, o których mowa w przedmiotowym postanowieniu (tj. uprawnienie do zmiany kursów kupna albo sprzedaży w ciągu dnia).

Stosownie do treści przepisu art. 23c ust.1 uokik, jeżeli przedsiębiorca przed wydaniem decyzji, o której mowa w art. 23b ust. 1, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zakończenia naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 23a, lub usunięcia skutków tego naruszenia, Prezes Urzędu może, wydając decyzję, o której mowa w art. 23b ust. 1, zobowiązać przedsiębiorcę do wykonania tych zobowiązań.

Z treści ww. przepisu wynika, że przyjęcie przez Prezesa UOKiK propozycji przedłożonych przez przedsiębiorcę leży w zakresie uznania administracyjnego. Należy jednocześnie zwrócić uwagę, że celem tzw. „decyzji zobowiązującej” jest doprowadzenie do zakończenia naruszenia i usunięcia jego skutków. W decyzji zobowiązującej mogą być

²⁶ K. Flaga-Gieruszyńska, Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, Warszawa 2017.

wymienione tylko takie zobowiązania, których wykonania podjął się sam przedsiębiorca, a Prezes UOKiK nie może wskazać w tego rodzaju decyzji zobowiązania, którego przedsiębiorca nie zaakceptował²⁷.

Prezes Urzędu, oceniając zobowiązanie złożone przez Bank, wziął pod uwagę okoliczności niniejszej sprawy, w tym także skutki naruszenia zakazu stosowania niedozwolonych postanowień wzorców umów w obrocie z konsumentami oraz możliwość ich usunięcia w związku z wydaniem decyzji zobowiązującej. Modyfikacja treści jednego z zakwestionowanych postanowień umownych (pkt I B sentencji decyzji) poprzez rezygnację z uprawnienia określonego w lit. e tego postanowienia, nie doprowadzi do zakończenia naruszenia zakazu wynikającego z art. 23a uokik ani nie przyczyni się do usunięcia skutków tego naruszenia. W ocenie Prezesa UOKiK, zakwestionowane w niniejszej decyzji postanowienia umowne są abuzywne w całym zakresie i należy oceniać je całościowo (tzn. z uwzględnieniem wszystkich części), gdyż abuzywny charakter któregośkolwiek z elementów składowych wpływa na niedozwolony charakter całego postanowienia. Nie jest zatem możliwe przyjęcie zobowiązania w odniesieniu do części kwestionowanego postanowienia.

Biorąc pod uwagę powyższe, Prezes Urzędu nie przyjął zobowiązania Banku.

III. W świetle złożonego przez Bank wniosku o umorzenie postępowania, z uwagi na to, że zdaniem Prezesa UOKiK przesłanka bezprzedmiotowości postępowania w niniejszej sprawie nie wystąpiła, Prezes Urzędu orzekł jak w pkt. I sentencji decyzji.

Ad II. Rozstrzygnięcie o środkach usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych

Zgodnie z art. 23b ust. 2 uokik w decyzji, o której mowa w ust. 1, Prezes Urzędu może określić środki usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 23a, w szczególności zobowiązać przedsiębiorcę do:

- 1) poinformowania konsumentów, będących stronami umów zawartych na podstawie wzorców, o których mowa w ust. 1, o uznaniu za niedozwolone postanowień tego wzorca - w sposób określony w decyzji;
- 2) złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia o treści i w formie określonej w decyzji.

Zgodnie z art. 23b ust. 4 uokik, środki usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu stosowania niedozwolonych postanowień wzorca umowy powinny być proporcjonalne do wagi i rodzaju naruszenia oraz konieczne do usunięcia jego skutków.

W niniejszej sprawie, trwające skutki naruszenia zakazu stosowania niedozwolonych postanowień wzorca umowy polegają nie tylko na dalszym stosowaniu zakwestionowanych postanowień we wzorcach umów, ale także na dalszym istnieniu niedozwolonych postanowień w zawartych umowach²⁸, co wobec braku świadomości konsumentów,

²⁷ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 marca 2017 r., sygn. akt VI ACa 981/14; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30 marca 2012 r., sygn. akt VI ACa 1311/11.

²⁸ Por. M. Prętki, A. Wiercińska-Krużewska, Komentarz do art. 23(b) ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów [w:] Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz pod red. A. Stawicki, E. Stawicki, 2016, dostępne: LEX.

że postanowienia te nie wiążą ich, utrudnia podjęcie przez nich działań zmierzających do ewentualnego dochodzenia roszczeń z tego tytułu lub ukształtowania stosunku prawnego w sposób, który umożliwia wykonywanie umowy bez niedozwolonego postanowienia umownego.

Mając powyższe na uwadze, Prezes Urzędu nałożył w pkt. II sentencji decyzji środki usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych określonych w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

W ocenie Prezesa Urzędu, adekwatne do wagi i rodzaju naruszenia, jak i konieczne do usunięcia jego trwających skutków, jest poinformowanie konsumentów, m.in. będących stroną umów zawartych na podstawie wzorców, których postanowienia zostały uznane za niedozwolone, poprzez jasny i zrozumiały komunikat, przy wykorzystaniu różnych kanałów komunikacji, o uznaniu omawianych klauzul za abuzywne i skutkach stwierdzenia abuzywności. Zdaniem Prezesa Urzędu, wykonanie tych środków zapewni konsumentom wiedzę odnośnie do faktu, że zachowanie przedsiębiorcy nie jest zgodne z prawem, co pozwoli konsumentom na dokonanie oceny ich sytuacji prawnej względem Banku, w szczególności w zakresie wynikających z tej decyzji skutków, co może przełożyć się na podjęcie przez nich odpowiednich działań na drodze reklamacyjnej lub sądowej.

Dokonanie przez Prezesa UOKiK oceny postanowienia wzorca umowy w decyzji uznającej jego abuzywność, stanowi wiążące prawnie potwierdzenie braku związania konsumenta takim postanowieniem zawartym w wykonywanej przez niego umowie. Przesądzenie niedozwolonego charakteru postanowienia wzorca umowy stanowiące jednocześnie potwierdzenie tego faktu, pozwala na poinformowanie konsumentów o niewiążącym charakterze postanowienia zawartego w ich umowach. W ten sposób stworzone zostają warunki do wywodzenia roszczeń poszczególnych konsumentów.

Informacja o tym, że dane postanowienie wzorca umowy, które znalazło się w umowie zawartej z konsumentem, pozwala konsumentowi na podjęcie poinformowanej i świadomej decyzji o tym, czy nadal chce wykonywać umowę zgodnie z jej treścią pomimo, że znajduje się w niej postanowienie abuzywne przejęte z wzorca umowy, lub też czy chce wywodzić roszczenia z faktu istnienia i wykonywania abuzywnego postanowienia w umowie.

Szerokie rozpowszechnienie oświadczenia o przedmiocie rozstrzygnięcia i wynikających z jego uprawomocnienia się skutkach na stronie internetowej Banku, spełni zarówno funkcję edukacyjną wobec konsumentów, jak i funkcję prewencyjną wobec innych przedsiębiorców. Będzie stanowić czytelną i jednoznaczną informację dla przedsiębiorców, że nieakceptowana jest sytuacja, w której przedsiębiorcy tworzą postanowienia wzorców umów, które godzą w równowagę kontraktową stron tego stosunku.

Mając na uwadze powyższe, Prezes Urzędu orzekł jak w pkt. II niniejszej decyzji.

Ad III. Rozstrzygnięcie o karze pieniężnej

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 3a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10 % obrotu osiągniętego w roku obrotowym poprzedzającym rok nałożenia

kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie, dopuścił się naruszenia zakazu określonego w art. 23a ustawy.

Z powołanego przepisu wynika, że kara pieniężna za naruszenie zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w art. 385¹ § 1 kc, ma charakter fakultatywny. O tym, czy w konkretnej sprawie zasadne jest nałożenie kary pieniężnej decyduje, w ramach uznania administracyjnego, Prezes Urzędu.

W niniejszej sprawie Prezes Urzędu uznał za zasadne skorzystanie z przysługującego mu na mocy przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów uprawnienia do nałożenia kary pieniężnej na Bank za stosowanie we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w pkt. I rozstrzygnięcia niniejszej decyzji.

Zdaniem Prezesa Urzędu, okoliczności niniejszej sprawy - w szczególności produkty, których dotyczą zakwestionowane postanowienia umowne, a także negatywne skutki ich stosowania dla prawidłowego zabezpieczenia interesów ekonomicznych konsumentów - wskazują na celowość zastosowania tego środka represji. Prezes Urzędu, uznając za zasadne nałożenie kary na Bank, kierował się założeniem, że sankcja ta musi spełniać zarówno funkcję represyjną, jak i prewencyjną. Nałożenie kary pieniężnej służyć będzie jako środek odstrasżający Bank od stosowania niedozwolonych postanowień wzorców umów w przyszłości (prewencja indywidualna). Rozstrzygnięcie o karze ma być sygnałem dla innych profesjonalnych uczestników rynku usług finansowych, że tego typu klauzule nie mogą być stosowane - pod rygorem sankcji finansowej (prewencja ogólna). Kara pieniężna spełni również funkcję represyjną - stanowić będzie dolegliwość dla Strony niniejszego postępowania uzasadnioną stwierdzeniem naruszenia interesów konsumentów.

Należy zwrócić uwagę, że przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie określają przesłanek, od których uzależnione byłoby podjęcie decyzji o nałożeniu kary. Ustawodawca wskazał jedynie w art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów te okoliczności, które Prezes Urzędu ma obowiązek uwzględnić decydując o wymiarze kary pieniężnej. Są to w szczególności: okoliczności naruszenia przepisów ustawy, uprzednie naruszenie przepisów ustawy, a także: okres, stopień oraz skutki rynkowe naruszenia przepisów ustawy, przy czym stopień naruszenia Prezes Urzędu ocenia biorąc pod uwagę okoliczności dotyczące natury naruszenia, działalności przedsiębiorcy, która stanowiła przedmiot naruszenia (art. 111 ust. 1 pkt 1 uokik).

Stosownie do art. 111 ust. 2 uokik, ustalając wysokość kar pieniężnych, Prezes Urzędu bierze również pod uwagę okoliczności łagodzące lub obciążające, które wystąpiły w sprawie.

Okolicznościami łagodzącymi, wskazanymi w art. 111 ust. 3 pkt 2 uokik są w szczególności: dobrowolne usunięcie skutków naruszenia, zaniechanie stosowania zakazanej praktyki przed wszczęciem postępowania lub niezwłocznie po jego wszczęciu, podjęcie z własnej inicjatywy działań w celu zaprzestania naruszenia lub usunięcia jego skutków oraz współpraca z Prezesem Urzędu w toku postępowania, w szczególności przyczynienie się do szybkiego i sprawnego przeprowadzenia postępowania.

Wśród zamkniętego katalogu okoliczności obciążających art. 111 ust. 4 pkt 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wymienia: znaczny zasięg terytorialny naruszenia

lub jego skutków, znaczne korzyści uzyskane przez przedsiębiorcę w związku z dokonanym naruszeniem, dokonanie uprzednio podobnego naruszenia oraz umyślność naruszenia.

Nieumyślność naruszenia

Zgodnie z art. 106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów kara pieniężna może być nałożona, gdy do naruszenia przepisów tej ustawy doszło choćby nieumyślnie. W świetle obowiązujących przepisów prawa, stwierdzenie nawet nieumyślnego naruszenia ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów daje zatem podstawę do nałożenia kary pieniężnej. Ocena zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego wskazuje na nieumyślne naruszenie przez Bank zakazu określonego w art. 23a uokik. W niniejszej sprawie brak jest dowodów wskazujących na to, że Bank miał lub musiał mieć świadomość niedozwolonego charakteru stosowanych postanowień umownych. Niemniej jednak podkreślenia wymaga, że na profesjonalnych uczestnikach rynku spoczywa obowiązek dochowania należytej staranności przy ocenie zgodności ich działań z obowiązującymi przepisami prawa. Bank bez wątpienia posiada zasoby finansowe, kadrowe i ekonomiczne pozwalające na konstruowanie treści wzorców umów przy uwzględnieniu szacunku do konsumentów. Przedsiębiorca ustalając treść wzorców umów wykorzystywanych w relacjach z konsumentami, powinien dokonać analizy i weryfikacji zawartych w nich postanowień pod kątem możliwości kształtowania praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający ich interesy. Z tego względu, w ocenie Prezesa Urzędu, zachowanie przedsiębiorcy było efektem niedołożenia przez niego należytej staranności, jakiej należałoby oczekiwać od profesjonalnego uczestnika obrotu gospodarczego.

Mając na uwadze wskazane powyżej okoliczności, Prezes Urzędu uznał, że naruszenie dokonane przez Bank, określone w pkt. I sentencji niniejszej decyzji, nie było umyślne.

Zasady kalkulacji kary

Stosownie do art. 106 ust. 3 pkt 1 uokik obrót, o którym mowa w art. 106 ust. 1 uokik, oblicza się jako sumę przychodów wykazanych w rachunku zysków i strat - w przypadku przedsiębiorcy sporządzającego taki rachunek na podstawie przepisów o rachunkowości.

Podstawą obliczenia wysokości kary w niniejszym postępowaniu stanowi potwierdzony rachunkiem zysków i strat obrót Banku osiągnięty w 2018 r., który wyniósł 2 683 445 000 zł (słownie: dwa miliardy sześćset osiemdziesiąt trzy miliony czterysta czterdzieści pięć tysięcy złotych).

Ustalenie wysokości kary pieniężnej ma charakter wieloetapowy. Należy uwzględnić w szczególności okoliczności naruszenia przepisów ustawy, uprzednie naruszenie przepisów ustawy, a także okres, stopień oraz skutki rynkowe naruszenia. Na tej podstawie ustalona zostaje kwota bazowa. W dalszej kolejności należy rozważyć, czy w sprawie występują okoliczności obciążające i łagodzące oraz jaki powinny mieć wpływ na wysokość kary.

Okoliczności naruszenia przepisów ustawy

Okoliczności naruszenia została już szczegółowo opisana w poprzedniej części niniejszej decyzji. Zakwestionowane przez Prezesa Urzędu działanie Banku polegało na stosowaniu we wzorcach umów - aneksach i umowach kredytu i pożyczek hipotecznych odnoszących się do walut obcych, niedozwolonych postanowień umownych.

Uprzednie naruszenie

Należy wskazać, że zgodnie z przepisem art. 111 ust. 1 uokik, Prezes Urzędu, ustalając wysokość nakładanej kary pieniężnej, uwzględnia m.in. jakiegokolwiek uprzednie naruszenie przepisów ustawy. Dotychczas Prezes Urzędu wydał następujące prawomocne decyzje w sprawie stosowania przez Bank praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów: tj.

Decyzja nr RWR-16/2010

Prezes UOKiK uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów działanie Banku polegające na wprowadzającym w błąd przedstawianiu w kampanii reklamowej produktu „Lokata z kontem”, prowadzonej w formie spotu telewizyjnego oraz plakatu reklamowego, rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowego jako „bezpłatnego e-konta w prezencie”, podczas gdy w przypadku braku utrzymania na tym rachunku w okresie od dnia założenia lokaty do dnia przypadającego 14 dni kalendarzowych przed upływem pierwszego umownego okresu lokaty, średniego salda w wysokości min. 1 tys. zł, Bank uprawniony był do pobrania prowizji w wysokości 1% wartości kwoty lokaty, co stanowiło niedozwoloną praktykę rynkową, o której mowa w art. 3 ust. 1 w związku z art. 16 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 roku o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2003 r., Nr 153, poz. 1503 z późn. zm.) oraz art. 4 ust. 1 i 2 w związku z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. Nr. 171 poz. 1206) godzącą w zbiorowe interesy konsumentów, i stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 14 lutego 2009 r.

Decyzja nr RKT-36/2010

Prezes UOKiK uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów bezprawne zachowanie Banku polegające na automatycznym pobieraniu opłat za obsługę nieterminowych spłat kwot minimalnych w związku z zawartymi umowami o karty kredytowe, nawet w sytuacji gdy Bank nie podejmował działań, które uzasadniałyby naliczanie takich opłat, co stanowiło naruszenie art. 3 ust. 1 o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 uokik i stwierdził jej zaniechanie.

Decyzja nr RKT-55/2013

Prezes UOKiK uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów bezprawne działanie Banku polegające na przekazywaniu w trakcie prezentowania informacji dotyczących możliwości przystąpienia do grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym cech produktów w placówkach Banku oraz placówkach franchisingowych w sposób mogący wprowadzać konsumentów w błąd w zakresie ryzyka związanego z inwestowaniem środków pieniężnych w ramach przedmiotowych produktów poprzez wyeksponowanie korzyści związanych z inwestycją kosztem informacji dotyczących okoliczności, w których inwestycja może nie przynieść zysku lub wygenerować straty, a także kosztów związanych z rozwiązaniem umowy w trakcie jej trwania, co stanowiło nieuczciwą praktykę rynkową, o jakiej mowa w art. 5 ust. 3 pkt 2 w związku z art. 5 ust. 1 oraz art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, a w związku z tym praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów określoną w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 3

ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 3 grudnia 2012 r.

Decyzja nr RBG-12/2018

Prezes UOKiK uznał za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów praktykę Banku polegającą na informowaniu konsumentów, którzy są stroną umowy o usługę płatniczą oraz posiadają dostęp do systemu bankowości internetowej, o proponowanych zmianach warunków umowy o usługę płatniczą w trakcie jej trwania wyłącznie za pomocą wiadomości elektronicznych przesyłanych w ramach systemu bankowości internetowej, który nie stanowi trwałego nośnika informacji w rozumieniu art. 2 pkt 30 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2003 ze zm.), co stanowiło naruszenie obowiązku, o którym mowa w art. 29 ust. 1 i 3 w związku z art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych i w konsekwencji naruszyło art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 31 października 2016 r.

Treść powyższych decyzji dostępna jest na stronie internetowej UOKiK pod adresem: www.uokik.gov.pl.

Okres stosowania

Mimo, że początek okresu stosowania zakwestionowanych postanowień wzorców umów datowany jest zgodnie z ustaleniami stanu faktycznego sprawy na wcześniejszy niż dzień wejścia w życie nowelizacji ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (tj. 17 kwietnia 2016 r.) przyznającej Prezesowi Urzędu uprawnienie w zakresie rozstrzygania o niedozwolonym charakterze postanowienia wzorca umowy i zakazie jego dalszego wykorzystywania, dla potrzeb ustalenia wysokości kary pieniężnej, Prezes Urzędu przyjmuje, że początkiem okresu stosowania niedozwolonych postanowień wzorców umów, o których mowa w niniejszej decyzji jest data 17 kwietnia 2016 r. Z uwagi na brak podjęcia przez Bank działań zmierzających do zaniechania stosowania niedozwolonych postanowień wzorców umów od tak określonego momentu, okres ich stosowania należy uznać za długotrwały.

Stopień i skutki naruszenia (z uwzględnieniem okoliczności dotyczących natury naruszenia oraz działalności przedsiębiorcy, która stanowiła przedmiot naruszenia)

W ocenie Prezesa Urzędu, stopień naruszenia przez Bank przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest znaczny. Istotą zachowania Banku jest bowiem działanie polegające na wykorzystaniu silniejszej pozycji poprzez stosowanie we wzorcach umów niedozwolonych postanowień umownych oraz w konsekwencji wprowadzenie daleko idącej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumentów. Należy jednocześnie mieć na uwadze, że kwestionowane postanowienia umowne dotyczą umów kredytów i pożyczek hipotecznych odnoszących się do walut obcych. Prezes Urzędu wziął pod uwagę, że nabycie omawianych produktów pociąga za sobą istotne i długotrwałe zobowiązania finansowe po stronie konsumentów. W ocenie Prezesa Urzędu, w niniejszym przypadku na konsumentów, poza ryzykiem kursowym, mogło zostać przerzucone ryzyko dowolnego kształtowania przez Bank kursów wymiany walut obcych. W przypadku umów kredytów i pożyczek hipotecznych jest to o tyle istotne, że kredytobiorcy są narażeni na to ryzyko przez wiele lat trwania umowy. Nie może ulegać wątpliwości, że opisane zakłócenie równowagi stron umowy może w sposób rażący naruszać ekonomiczny interes konsumentów. Należy również mieć na

uwadze, że Bank - jako profesjonalista i instytucja zaufania publicznego - w stosunkach z konsumentami powinien działać w sposób niewykorzystujący swojej silniejszej pozycji oraz dbać o równomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków stosunku umownego.

Dokonując oceny wagi naruszenia, Prezes Urzędu uwzględnił okoliczność, że postanowienia umowne stosowane przez Bank mogą godzić przede wszystkim w interesy ekonomiczne konsumentów. Jak już zostało wskazane, omawiane klauzule określają zasady ustalania kursów walut obcych, w oparciu o które wyliczana jest wysokość rat kapitałowo-odsetkowych wymaganych od konsumentów.

Przy ustalaniu wymiaru kary Prezes Urzędu wziął po uwagę fakt, że w okresie od 17 kwietnia 2016 r. do dnia 19 lipca 2019 r. zawartych zostało [***] aneksów do umów kredytów hipotecznych indeksowanych do walut obcych na podstawie wzorców umów, które zawierają postanowienia A i B (w tym [***] aneksów do umów indeksowanych do CHF, których obecna waluta kredytu to CHF, z czego [***] umowy są spłacane w PLN, natomiast [***] aneksów do umów indeksowanych do EURO, z czego [***] umów jest spłacanych w PLN). Przy czym ogólne saldo umów, wg stanu na dzień 19 lipca 2019 r. przedstawia się następująco: dla umów indeksowanych do CHF [***] CHF, natomiast w EURO to [***] EURO. Mając to na uwadze, należy uznać, że liczba zawartych aneksów na podstawie kwestionowanych wzorców oraz wartość umów, w których występują kwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienia, nie jest pomijalna. Nie może jednak umknąć uwadze, że Prezes UOKiK ustalając skalę naruszenia, wziął pod uwagę tylko ok. [***] % wszystkich aneksów zawierających oceniane w niniejszej decyzji klauzule abuzywne, tj. aneksy zawarte po 17 kwietnia 2016 r.

Wyliczenie kwoty bazowej kary

Mając na względzie przedstawione powyżej okoliczności, Prezes Urzędu ustalił kwotę bazową kary na 0,5 % obrotu osiągniętego przez Bank w 2018 r.

Spółka osiągnęła w 2018 r. obrót w wysokości 2 683 445 000 zł, a zatem kwota bazowa kary wynosi 13 417 225 zł.

Okoliczności łagodzące i obciążające

W niniejszej sprawie Prezes Urzędu nie zidentyfikował ani okoliczności łagodzących, ani okoliczności obciążających.

Obliczenie kary

W związku z tym, nałożona na Bank kara wynosi 13 417 225 zł (słownie: trzynaście milionów czterysta siedemnaście tysięcy dwieście dwadzieścia pięć złotych), co stanowi 0,5% obrotu osiągniętego przez Bank w 2018 r. i 5% maksymalnej kary, która mogłaby zostać nałożona na Spółkę na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 3a uokik.

Podsumowanie

Nakładając niniejszą decyzją karę pieniężną za naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu kierował się przestankami wskazanymi w art. 106 oraz art. 111 uokik. Kara w powyższej wysokości jest w ocenie Prezesa Urzędu adekwatna do okresu, stopnia oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Prezes Urzędu wziął pod uwagę, że kara ta spełni funkcję prewencyjną (zarówno w ujęciu ogólnym, jak i indywidualnym) oraz funkcję represyjną.

Wobec powyższego, Prezes UOKiK orzekł jak w pkt. III niniejszej decyzji.

Zgodnie z art. 112 ust. 2 i 3 uokik, karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na rzecz Funduszu Edukacji Finansowej na rachunek Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000.

Ad IV. Koszty postępowania

Zgodnie z art. 80 uokik, Prezes Urzędu rozstrzyga o kosztach w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. Jednocześnie zgodnie z art. 77 ust. 1 uokik, jeżeli w wyniku postępowania Prezes Urzędu stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, jest obowiązany ponieść koszty postępowania. Zgodnie z art. 263 § 1 kpa, do kosztów postępowania zalicza się koszty podróży i inne należności świadków i biegłych oraz stron w przypadkach przewidzianych w art. 56 kpa, a także koszty spowodowane oględzinami na miejscu, jak również koszty doręczania stronom pism urzędowych. Zgodnie z art. 264 § 1 kpa, jednocześnie z wydaniem decyzji organ administracji publicznej ustali w drodze postanowienia wysokość kosztów postępowania, osoby zobowiązane do ich poniesienia oraz termin i sposób ich uiszczenia. W wyniku przeprowadzonego postępowania, Prezes Urzędu w pkt. I rozstrzygnięcia niniejszej decyzji stwierdził naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Kosztami niniejszego postępowania są wydatki związane z korespondencją prowadzoną ze Stroną postępowania. W związku z powyższym, postanowiono obciążyć Stronę postępowania kosztami postępowania w wysokości 171,60 zł (słownie: sto siedemdziesiąt jeden złotych sześćdziesiąt groszy). Koszty niniejszego postępowania określone w pkt. V rozstrzygnięcia niniejszej decyzji Bank obowiązany jest wpłacić w terminie 14 dni od uprawomocnienia się niniejszej decyzji, na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów NBP o/o Warszawa nr 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000.

Wobec powyższego, Prezes Urzędu orzekł jak w pkt. IV sentencji niniejszej decyzji.

Pouczenie

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 uokik w związku z art. 479²⁸ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. 2019 poz. 1460 ze zm.) od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie miesiąca od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w punkcie IV niniejszej decyzji, stosownie do art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie tygodniowym od dnia doręczenia niniejszej decyzji, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 9 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r., poz. 785 ze zm.), odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów podlega opłacie stałej w kwocie 1000 zł. Z kolei, zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 9 w związku z art. 32 ust 2 tej ustawy, zażalenie na postanowienie Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów podlega opłacie w kwocie 500 zł.

Zgodnie z art. 103 ust. 1 i ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, jeżeli wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie. Spółka handlowa powinna wykazać także, że jej wspólnicy albo akcjonariusze nie mają dostatecznych środków na zwiększenie majątku spółki lub udzielenie spółce pożyczki.

Zgodnie z art. 105 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych należy zgłosić na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy.

Stosownie do treści art. 117 § 1, § 3 i § 4 kodeksu postępowania cywilnego, strona zwolniona przez sąd od kosztów sądowych w całości lub części, może domagać się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego. Osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna, której ustawa przyznaje zdolność sądową, niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, może się domagać ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli wykaże, że nie ma dostatecznych środków na poniesienie kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego. Wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego strona zgłasza wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych lub osobno, na piśmie lub ustnie do protokołu, w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy.

z up. p.o. PREZESA
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
ZASTĘPCA DYREKTORA
Departamentu Ochrony Zbiorowych Interesów
Konsumentów
Artur Zwaliński

Otrzymuje:

1. [...] *pełnomocnik*
Getin Noble Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie
ul. Przyokopowa 33
01-208 Warszawa
2. a/a